

Borbola János

ELŐSZÓ*

Hosszú évszázadokon keresztül csak szigorú büntetést vállalva lehetett Ptolemaiosz geocentrikus világnézetét kétségbe vonni. Az Újkor hajnalán élt Kopernikusz heliocentrikus elképzelését kezdetben senki sem vette komolyan. Elméletének hirdetőjét, Giordano Brunot már máglyára küldték, majd száz évvel később Galilei hasonló büntetés elkerülésére a *Szent Inkvizíció* előtt nyilvánosan visszavonta Földünk mozgásáról általa is észlelt és vallott tanait. "Eppur si muove!" És mégis mozg...

Valóban..., csak a *tudomány* malmai nagyon lassan őrölnék. Mindmáig a megkövesedett elméletek és azok hirdetői, egyben haszonélvezői lettek a fejlődés kerékkötői. Hatalmi szóval, magasabb érdekekre – közöttük gyakran az *egyetemes tudományra* – hivatkozva betiltják, elhallgatják, vagy nevetségesé teszik újabb elméletek születését, képviselőit.

Jelen munkánk is hasonló elbírálás alá esik. Hiszen nem állítunk kevesebbet, mint hogy az egyiptológia tudománya, pontosabban az ősi nyelv és írás tudományos kutatása tévúton halad. Nevezetesen a hieroglifás írást mindmáig nem tudják *olvasni*, csak a felállított elemzéses rendszer segítségével *megfeleltetni*. Az így kapott szövegek halmaza pedig gyakran köszönő viszonyban sincs az ősi írás valódi tartalmával. Erre tehát nem lehet valós történelmet, hajdan volt hitvilágot, kultúrát építeni. Mégis ez történt! A művelt világ J. F. Champollion óta megfejtettnek tekinti a Nílus-parti hieroglifás írást.

Az egyiptológusok között nyílt titok, hogy az ősi szövegeket csak a mondattani elemzés, a *szintaxis* segítségével lehet értelmezni. Az ősi hangok, s ezáltal a nyelv ismeretének hiánya lehetetlenné teszi számukra a hieratikus/hieroglif írás közvetlen olvasását. Eldöntött tényként kezelik az ősi nyelv magvaszakadt voltát, így az esetleges utódnelvek feltételezése, vizsgálata szemükben értelmetlen, tudománytalan kísérlet, alkalmasint bűn. Ezt a tilalomfát erősíti a nyelvészek ugyan csak *tudományosnak* nevezett kutatási eredmé-

nye, melynek értelmében a ma ismert élő nyelvek egyike sem lehet az ősi Nílus-parti nyelv utóda. Vonatkozik ez a magyar nyelv eredetére is.

Az elmúlt évtized kutatásai viszont alapjaiban mást, az eddigi elméletek szöges ellentétét eredményezték. Vállalva a fent elmondottak ódiomát megállapítottuk, hogy mind az ősi nyelv, mind a rögzítéseként használt *hieratikus/hieroglif írás alapja a mai magyar nyelv előfutára, édes anyanyelvünk őse* volt.

– Kezdetben a *Matematikai Papiruszok* szöveges példáit hívtuk segítségül. Az eddig megoldatlan, ill. kétes megfejtésű példák szövegének magyar olvasata alapján megtaláltuk, és bemutattuk a helyes geometriai megoldásokat. Itt is az ősi szabály érvényesült, nevezetesen csak az tudja a szöveges feladatokat megoldani, aki a szöveget *értelmesen* képes olvasni! Sőt! Vizsgálatunk során teljesen új számolási rendszerek, nevezetesen a *kör területének* számolási menetei, a *törtek*, a *tízesszámrendszer* sajátosságai, az *ősi mértékegységek*, s vele az *ősi hitvilág* eddig ismeretlen mélysége tárult elénk. Nyelvünk hagyományaiban, de szavaiban és számolásában is mindmáig megőrizte ezt a különleges tudást. Ékes példaként bemutattuk a *Szent Korona abüdoszi méreteit és hieroglifjeleit*, azaz a Szent Korona eddig ismeretlen ősi mondanivalóját. Az említett szöveges matematikai példák megoldásait az *Olvassuk együtt magyarul!*, ill. a *Királykörök* című munkánkban dolgoztuk fel.

– Az Óbirodalmi feliratok oroszlánrészét a piramisszövegek alkotják. Unas fáraó piramisfeliratait is közvetlenül magyarul olvastuk! Az eredetileg Hunn Íjász névre hallgató uralkodó égi útját írja le a szarkofágoszobában olvasható *Fohászok* sora. A *két körről*, *Árpádról*, *Csabáról* → az áldozatról, a *hunnokról*, az ősi *keresztről*, a *láb*, és a *szám* jelentésről, de egyúttal teremtőnkéről → An-ról bővíthettük ki ismereteinket. Feldolgozását a *Csillagszoba* és a *Magyarok Istene* című könyvekben találják.

– Mint azt már a kezdetben hangoztattuk, *a jelek kép és hangértéke az ősi nyelven kimondva egybeesik*. Ez volt az alapja a Nílus-parti képírásnak.

* Készülő, új könyve előszava

A kulcs a mi kezünkben van, hiszen a közvetlen olvasáshoz szükséges ősi szókincs egyedül a mai magyar nyelvben található!

– Mindez már önmagában is bizonyíték a két nyelv azonosságáról. Ugyanakkor közismert tény, hogy a nyelvek építkezése, szóképzése, ragozása, a mondat szerkezetek rendje esetenként egyedi. Mint az embereknél az ujjlenyomat, nyelvenként különböző. Már a piramisfeliratok elemzésénél bebizonyosodott a hieroglifás írás építkezése és nyelvünk szerkezete közötti azonosság.

Jelen munkánkban ezt az évtizedes ismeretanyagot egészítettük ki a címben is jelzett hieratikus tekeres magyar olvasatával, azaz megfejtésével. Kiderült, hogy a *Hajótörött* néven is közismerté vált középbirodalmi papirusztekeres egyáltalán nem a képzeletbeli ősi irodalmi alkotások egyik gyöngyszeme, a fordításban szereplő számos logikai ellentmondás a szakirodalom köreiből is a kérdések özönét vonta magával. Ezek közül is kiemeljük, hogy *Punt ura*, a történetben emberfeletti tulajdonságokkal rendelkező óriáskigyó, nem a tenger egyik szigetét birtokolja, hiszen *Punt* közismereten a szárazföld egyik tartománya. Egyébként sincs tenger, helyette az ún. *nagy zöld*-ről értesülünk, így a sziget és a hajótörés története már eleve elvethető.

A valóságban a Középbirodalom hajnalán elterjedt zűrzavarban a rendet teremtő uralkodó büntetőhadjárataról szól ez a papirusz. Leírásá-

ban – nem kis meglepetésünkre – a kettős királyság alapjaival találkozunk, ahol a *kendős fáraó* helyett fia, a velünk szembenező bíró *hor(ka)* kötelezi a helybeli renitens kiskirályt az emberáldozat bemutatására.

Mindez az eddigi ismereteinket messze felülírja, első látásra még az anakronizmus fogalmát is kimeríti.

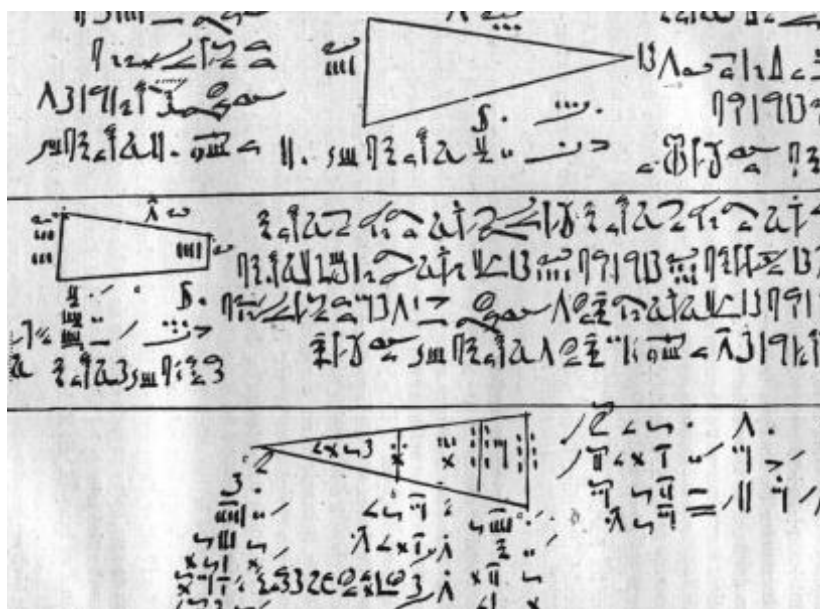
Mégis... a jelek olvasása világos képet nyújt. Az ősi tisztségek öröklődése több évezred távlatában is folyamatosan követhető. Erről szól a *Honfoglaláskori méltóságokról* írt tanulmányunk.

Ugyanakkor nyelvünk említett egyedi építkezése, esetünkben a tekeresen tisztán követhető *alanyi és tárgyias igeragozás* a magyar olvasatok valóságértékét azonosítja.

Könyvünkben két alapkérdésre keressük a választ:

- Miért kell a Nílus-parti írást magyarul olvasni?
- S ha már ezzel a gondolattal megbarátkoztunk, akkor hogyan kell azt kivitelezni?

Célunk a hieratikus/hieroglifás írás magyar nyelvű hangzósításának, azaz a szoros értelemben vett olvasásának bemutatása. Ehhez az ősi tekeres oszlopainak, sorainak hieratikus erdejét hívtuk segítségül.

Geometriai számítások (részlet a Rhind Papiruszból)

BERÉNYI LÁSZLÓ GÉZA

Hogyan lett a KöRiSTeN tudatból, zsidóKeReSzTéNy hit?

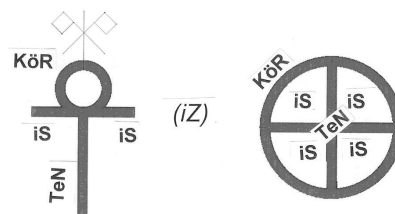
/Jelképes összefoglaló/

Hogy mit jelent a KöRöSzTéNy szó, azt az idősebb korosztálynak (különösen annak, akinek még volt „körösztanja”) nem kell magyarázni. Manapság az „ö” helyén mindenhol „e”-t mondunk. Nemcsak országunk, nyelvünk is szegényedik! Igaz, hogy viszont a **KeReSzTéNy** (vagy **KeReSzTyéN**) szóból ma már sokkal nehezebb a KöR-re asszociálni és az eredeti **KöR-iS-TeN** fogalom feltárásáig eljutni. A mássalhangzók hordozzák a jelentést: így a párhuzam az angol **CHR-iS-TiaN**szóval is könnyen felismerhető.

Pogánynak mondott magyar őseink, de a korábbi szkíta, hun vagy avar testvéreink is, ugyanazzal a *holisztikus* világszemlélettel bírtak. Ezt az egykorú (láthatóan magyar) nevén **KöRiSTeN tudatnak** nevezett szemléletet (az ősi tudás hordozóját) máig fennmaradt jelképein keresztül évezredekken át nyomon követhetjük.

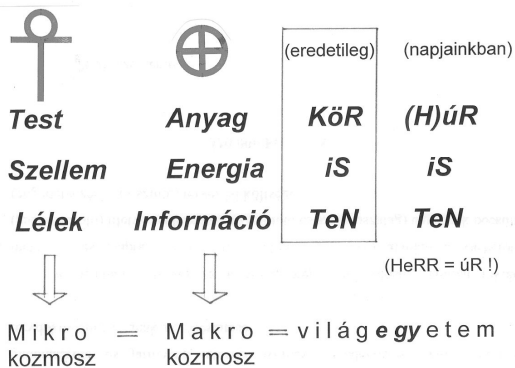
összetartozik, egymástól el nem választhatóan **eGy!**

A **Mikrokozmosz** (az emberi léptékű világ) ezek szerint azonosnak vehető a **Makrokozmosz-szal** (a kozmikus léptékű Égi Valósággal). Hasonlóképpen a látható világ a nem látható, transzcendens szférával. A Mikrokozmosz (kétdimenziós) jelképe a kopt kereszt (ankh jel, kiske babú), a Makrokozmoszé a körbe rajzolt kereszt, ami a világgömb (leggyakrabban használatos), tengely irányú nézete. (1. és 2. kép)

Mikrokozmosz = Makrokozmosz

A (szent)háromság magyar változatban

1. kép

Az eredeti **Sze-NT-Hár-**omság: **iS(fo) – TeN(fo) – KöR (H=K)**

HeRmész TriszMeGiSztosz (A „háromszor magasztos”, (MaG-osztós!) Smaragd Tábláján olvasható a kinyilatkoztatás, ami segítségünkre lehet: „Ami fent van **Az**, mint ami lent van és ami lent van **Az** mint ami fent van, hogy beteljesítse az egy csodáját!” Más szóval az Ég és a Föld közös tengelyre fűzhető (Világtengely, „Axis Mundi”),

2. kép

A KöRiSTeN világszemlélet világképe a jelképekről leolvasható

Ennek megfelelően a mai Test, Szellem és Lélek háromság megfeleltethető az Anyag, Energia és Információ háromságnak, továbbmenve a három gyökszóval kifejezett **KöR-iS-TeN** háromságnak. A KöRiSTeN kifejezés mindkét változatra vonatkozott, aminek záloga a **fraktalitásban** rejlik, vagyis abban, hogy ugyanazzal a „**Háromság mint egység**” szerkezettel találkozunk, bármely léptékben is vizsgálódunk. „**Egytengelyű dualitásnak**” is nevezhetjük, hiszen a **PáR**osság feltételez egy láthatatlan fonalnak tűnő kapcsolati **TeN**gelyt, amit a **Föld**ből az **Ég** felé törő **MaG** jelöl ki. A **Föld** női minőséget hordoz („Anyaföld”), az **Ég** a férfi megfelelője. A **MaG** mindkét minőséget egyidejűleg tartalmazza.

A népnevekben tetten érhető a szándék, hogy a népek – melyek a „**KöRiSTeN gyermekei**” közé tartoztak, magukat is lehetőleg a **KöR-iS-TeN** szó valamelyik gyökével, vagy annak valamely szino-

nimájával (*eGy, éLő, PaRos, MaG*) nevezzék meg. A **MaGyar** elnevezés minden bizonnyal a **MaG**-ra vezethető vissza. A *HuNor, MaGor* ismert párosítás arra enged következtetni, hogy a **(H)uN** az „*eGy*” értelemmel bírt (v.ö.: unus, uno) és míg a **MaG** a világegyetem formájára, a **HuN** a szármosságára utalt. (Lásd még: *puN, kuN, fiNN*)

Meglepően nagy számban találhatók a **KöR-iS-TeN** hármasság egyes elemeire (valamelyik gyökére) utaló népnevek. Megjegyzendő, hogy a mai térképeken nem létező **KuRdiSzTáN** nevéből egyenesen a **KöRiSteN**-t olvashatjuk ki. A közéletben elterülő kusita birodalom egykori neve ehhez hasonló: **KuRTeNiZ** volt.

A KöRiSteN GyeRmekei a nevét is viselik !		
KöR a népnevekben (K=H=G=CS, R = Z=S)		
KuRd	ujGuR	KaZár
KiRgiz	kutriGuR	KaZah
KaRluk	onoGuR	KoZák
KoRják	saraGuR	oGuZ
KRoát (HoRvát)	bulGáR	inGuS
KaRéliai	GeRmán	KuSita
CseRemisz	GöRög	
CseRkesz	GRúz	MaG
iKáRia (Ikarosz)	kanGaR	
buKáRia (Bokhara)	GuRka	MaGyar
KaRintia	maGaR (Nepál)	MaGar
KoRea	hunGáR	MaDa
HuRRi	csánGuR (csángó)	MaTyó
iS a népnevekben (S=Z=Sz)		
baSkir	jaZig	jáSz
beSenyő	(gaga)uZ	oSzét
	paluZ (palóc)	eSzkil
	pelaZg	etruSzk
	aZeri	ruSz
	üZbég	ésZt
Ázsia :	aZia	baSzK
TeN a népnevekben (T = D) (afgan) iSzTáN		
breToN	ruTéN	laTiN
	karanTáN	DáN

3. kép

A KöRiSteN hármasság elemeire utaló népnevek

Ezen népek a Nap járásához igazították életüket, érzékelve azt, hogy a **KeRek (KöR)**, belül (azaz közös **TeNgelyen**) **iZzó (iS)** Nap szabja meg az élet ritmusát. (Lásd még: *évKöR, eSZ-TeN-dő* szavainkat.) Hajdanában kőköröket építő **MáGusaik** gondoskodtak a pontos időjelzésről. A **PáRtusok** időszámítása például a dinasztiaalapító Nagy Arszák uralkodásától vette kezdeti időpontját.

Zarathusztra, Buddha („Buda”) és Jézus szittyia származásúak voltak és közősek abban, hogy küldetésüknek megfelelően a szomszédságukban élő, zavart tudatú, analógiás gondolkodásra képtelen népek körében fejtették ki felvilágosító tevékenységüket. A „rendszer”-ből kizuhant egyedeket próbálták visszaemlíni a közös fészekbe. A megvilágosodáshoz a szöbokokra (analógiákra) épülő magyar nyelv és alkalmas tanító mester segítségével könnyen el lehetett jutni, viszont a nem ragozó nyelvet használók számára ez szinte a lehetetlenséggel volt határos.

Az átmenetileg római fennhatóság alá került galileaiak – akik jelen voltak Virágvasárnapkor Jézus (tavaszt köszöntő) jeruzsálemi bevonulásánál – szittyia származású, „**KöRiSteN** tudatú” népek voltak. **JÉZus Szamárhátan (iS)** lovagolt, kezében *pálmaággal (növény = KöR)*. A számár háta közepén egyenlő szárú kereszt formájú elszíneződés látható, így Jézus szimbolikusan a világ **TeNgelyen** jelent meg!

Az értő közönség az „**Égi küldöttet**” (**iS**) virágszönyeggel (**KöR**) fogadta. **(H)é-iZ-u** jelentése „**iZ háza**”.

A magyar **SzeNT KoRona / iS(fo) – TeM(fo) – KöR / Jézust** a szittyia világgép elidegeníthetetlen részeként mutatja be. (4. kép) A Szent Korona szimmetriasíkjaiban a **KöR-iS-TeN** hármasságot, (az **Atya, Anya** + ”Kapcsolat”, melynek gyümölcse a **Gyermek** formációban felismert eredeti szentháromságot) 3 zománcképen jelenítették meg. A női minőség szimbólumát, a „Boldogasszonyt”, Jézus szülőanyjával Máriával helyettesítették, („aktualizálták”). Ezt a képet akkor cserélték le a koronáról amikor a zsidókeresztény szemlélet teret nyert magyar földön, és a szimbólumrendszert is ehhez kellett igazítani. A holografikus film sajátosságaival rendelkező **Szent Korona** többi zománcképén (minden részletében) a **KöRiSteN** hármasság érvényesül, bizonyítva azt, hogy a császár képe másodlagos elhelyezésű.

A jelképrendszer ismeretében Jézus vagy az Atya (Pantokrátor) zománcképéről rengeteg üzenet olvasható ki. Az Atya zománcképét **feHÉR** gyöngyök (**KöR**) és **vereS** (vércsepp formájú) féldrágakövek (**iS**) szegélyezik. Elrendezésük ketős szimmetriát mutat. A szimmetria **TeNgelyek** metszéspontja (**TeN**) a Pantokrátor kép közép-

pontja is egyben. Ebből következően az Atya is „KöRiSTeN”-ből van!

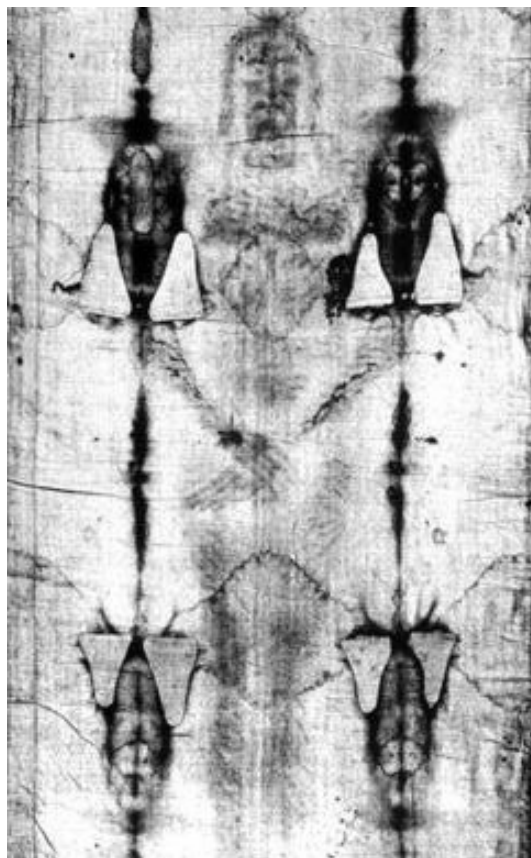
4. kép
Jézus és az Atya aurájában a kereszt
az „árpád-sáv” színeivel

Jézus és a Pantokrátornak is mondott Atya aurája más mint a szenteké. A többlet a körbe rajzolt kereszt, ami a világgömb tengely irányú nézete, másfelől rovásírásunk „f” jeleként, az asztrológiában viszont a *Föld* jeleként ismert. A *Föld* (*KöR*) és az *Ég* (*iZ*) egyközpontú, vagy egy *TeN*gelyű, így a kettő egymástól el nem választhatóan *eGy*!

Jézus szenvedéstörténetének egyes momentumai arra engednek következtetni, hogy a mági-

kus jelképeket hívei mellett ellenségei is jól ismerték. A Golgotára vezető út elején például egy piros köpenyt (*iS*) terítettek a vállára és egy nád-szálat (*KöR* + *TeN*) adtak a kezébe. Később a Golgota hegyén a keresztfán már a női minőséget egy halott, szúrós növény a „tövi*S*-*KoRona*”, a (gonosz) lelket (*iS*) a két oldalon (az oldalnézeti világmodelleknél megismert, tükörképben megjelenő) két lator jeleníti meg.

Jézus feltámadása a harmadik napon az új fény születésének analógiája is lehet. A téli napfordulókor a nappal hossza csak 3 nap elteltével kezd növekedni. A feltámadás ténye a látható és a nem látható világ közötti kapcsolat, az „átjárhatóság” (vagyis az „*Egység*”) meggyőző illusztrációja.

5. kép
A Torinói lepel olvasata:
KöR-iS-TeN (*KaR=KöR*, ujjak= *iZ*, *TeN*yér= *TeN*)

A Torinói Lepel ennek az eseménynek „kézfelfogható” bizonyítéka. Egy „holografikus film”, amiből az igazság minden részlete, a Teljes Valóság kihámozható, előhívható. Egy baj viszont van vele, üzleti szempontból teljesen használhatatlan,

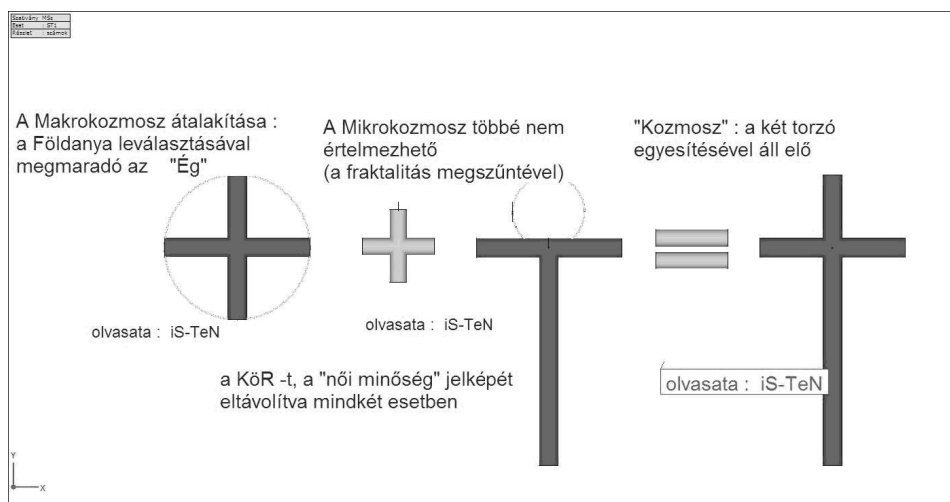
az „Örök Igazság”-hoz hasonlóan nem kisajátítható, el nem adható. (Egyszer sem, nemhogy többször egymás után!)

Jézus tanításairól és kereszthaláláról készült egykorú híradások (evangéliumok) közt tallózva élelmes üzleti körök (Saul/Pál és társai) agyában fogalmazódott meg a gondolat, hogy ebből a nem mindennapi történetből egy (mai szóval) filmregényt lehetne írni. Ezt aztán saját néven lehetne értékesíteni akár távoli piacokon is! A terv szerint a forgatókönyvből – amit végül 4 evangéliumból ollóztak össze – egész évben lehetne folyamatosan idézni az előírt díszletek között szervezett rendezvényeken a tagsági díjat fizető nézők számára. A terv fényesen bevált. A nézők (később híveknek mondták őket) száma a kezdeti nehézségek után folyamatosan nőtt, bár az előadás (vagyis a Szentírás) szinkronizálására (helyi nyelvre fordítására) kezdetben nem volt lehetőség.

A bibliakutatók megállapítása szerint a Szent Biblia újszövetség fejezete 62 %-ban Szent Pálnak és tanítványainak keze munkáját dicséri. A szövegben érintett témából és a szóhasználatból

lehetett mindezt kikövetkeztetni. Láthatóan Jézus tanítása kisebbségben maradt, bár a mű a jól hangzó Szentírás néven futott továbbra is! Hogy ne legyen később vita a jogdíjak terén (bár az Újszövetségben is majoritást élvezhettek már a szerzők) élve az alkotói szabadsággal, „egy-két ponton” eltértek a valóságtól!

Először is az Eget és a Földet elválasztották egymástól, hogy legyen értelme a teremtésmítosznak, ami a hozzácsapott Ószövetségi fejezet kihagyhatatlan története. A Teremtő és a Teremtett világ láthatóan két dolog, a „**Minden eGy!**” alap gondolat ezt a variációt kizárja! A **kezdetben** (meg most is) **vala az Egy!** helyett a „**Kezdetben vala az iGe!**” változatot népszerűsítették, (ha már valamilyen sorrendiséget meg kell állapítani). A jelképek szintjén a változás a **6. képen** követhető. Így a **KÖR-iS-TeN**-ből már csak **iS-TeN** maradt, az **Atya, Fiú, Szentlélek** háromsághoz igazodóan, melyből a női minőség (jele a **KÖR**) láthatóan hiányzik! Arra azért vigyáztak, hogy a háromság dараbra meglegyen, egyébként nem jön be az ehhez szokott közönség!

6. kép

A (Zsidó)KeReSzTéNy világszemlélet megváltoztatott vilásképe

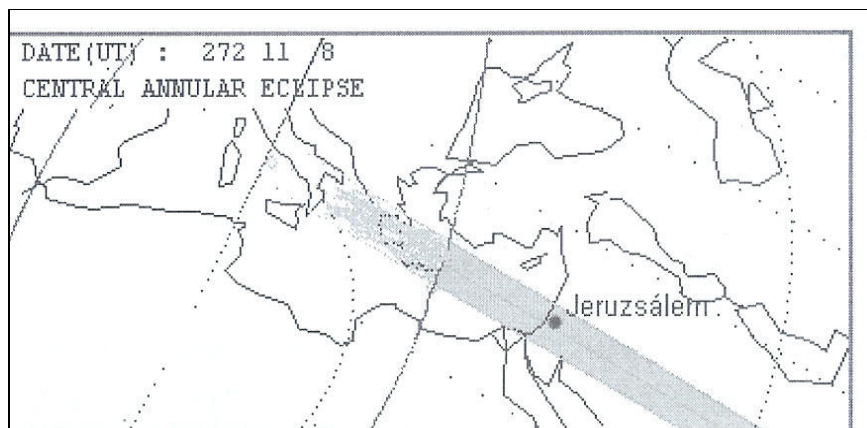
További változtatások az alkotói szabadság jegyében: a **pártus Jézus**, akinek szülőanyja **KhaRax GRapte (KÖR ?)**pártus hercegnő, nevelő apja **József pandár** (felügyelő) volt a darabban zsidó származásúnak lett beállítva. Anyja Mirjam a hajfonogató, nevelőapja (mintha ennek lenne valami jelentősége) „Dávid házából való” ácsmester.

Születési hely Betlehem, ami akkor még nem is létezett. Születés időpontja lebegtetve (ismeretlen).

Ez utóbbi körülménynek később fokozott jelentősége lesz, mégpedig akkor, amikor a pártus időszámítást használó avarok, magyarok számára sikerül eladni a használati jogot! Kegyes család-

ként nekik azt mondják majd, hogy az időszámítás nem Nagy Arszáktól, hanem Jézus születésétől vette kezdetét (amely időpont azóta is ismeretlen)! Ez pedig azt jelenti, hogy a ma is használatos idő-

számításunk kb. 247 évvel eltolódott a valóságtól (Szekeres Sándor: *Eltévedt időszámítás, Főnix Könyvek 2009. Hajdúböszörmény – Debrecen*) 143. oldaláról:

7. kép
Jézus kereszthalála napján (272. II. 08.) gyűrűs napfogyatkozás volt

A projekt későbbi sorsát mindnyájan ismerjük. Meg kellett küzdeniük a konkurenciával, akik apró (Madách Imre szerint: „jottányi”) szövegmodosítással saját szabadalmukként szerették volna ugyanezt a témát feldolgozni. A niceai zsinaton az ötletgazda Aries püspök és az ariánusok kisebbségben maradtak, sőt el is üldözték őket.

Úgy hírlik, hogy Mohamed – aki kereskedőből avansált prófétává – karolta fel az ariánus vonalat és adaptálta arab környezetbe. A szentháromságban nem volt képes újat nyújtani, ezért inkább az egész gondolatot elvetette. Ezzel szemben a **Kör-iS-TeN** háromság egyes elemeit viszont láthatjuk a cégéren: **KoR**-án, **iSz**-lám, **Alah** (élő!) Egy **BuRaK** nevű csodalény röpítette Mohamedet a hetedik mennyországba.

A (másvilágra) térítésben nagy gyakorlatot szerzett Róma is látott fantáziát a **K-R-S-T-N** projektben. Amit addig hevesen ellenzett, később már támogatta, sőt saját kézbe vette a terjesztést, államvallássá téve a **KeReSzTéNy**séget. Kiderült, hogy sokkal hatékonyabban lehet „Franchise”-rendszerben, helyi leányvállalatokkal (határokon átnyúló egyházmegyékkel), a politikai nyomás eszközeivel, híveket toborozni, az „istenszolgáltatás” előfizetőinek számát növelni. A hívek fizetési kötelezettsége már ekkor is a mai szolgáltatásokhoz hasonlóan két tételből állt össze: az egyik a

„rendelkezésre állási díj”-nak megfelelő (konstans) összeg, ez volt a *tized*, a másik a fogyasztással arányos díjtétel a *perselypénz*. Az előző a központba vándorolt (ebből épült Róma számtalan temploma) a perselypénz helyben maradt. Az *iSz*lám előretörésének egyik magyarázata lehet, hogy a „tized”-nek megfelelő „zakat” csak 2,5%-ot tett ki.

Szent István idején Magyarországon még a régi szemléletet kifejező **Körtemplomok** álltak százsámra az ország majd minden pontján. A centrális tér a világtengelyt rajzolja ki. Az **azonosulás a Mindenséggel** egyszerű módon, a templom körüljárásával mindenki számára *ingyenesen* elérhető volt.

A **KeReSzTéNy**ség átvételekor a hasznosítási szerződésben kikötötték, hogy a körtemplomokat át kell építeni, úgy, hogy egy (vagy három) hajót hozzáépítenek. A félKör alakú apszis közepén áll az oltár. Az oltár és a hajóban helyet foglaló hívek közé ékelődik az „istenszolgáltatást” végző pap. A szentmise végén a *perselypénzt a kijáratnál kellett leróni*. A szinkronizálása az előadásnak sokáig nem volt lehetséges. Róma joggal tartott attól, hogy a **KöRiSTeN** szemléleten nevelkedett magyarok felismerik az ellentmondásokat a darabban és botrányba fullad majd az előadás.

Róma számára túl nagy falat volt egész Európa, így **Bizánccal** kénytelen volt megosztani. Ké-

sőbb Anglia uralkodója gondolta úgy, hogy új egyházat alapít inkább ahelyett, hogy Rómát támogató. Amit a távol eső szigetországban könnyű volt megtenni, Európa közepén már sokkal nehezebb lehetett. A reformációs törekvések is a Rómától való elszakadást célozták, (az un. presbiteriánus egyházakban a hívek adományait a gyülekezet magára költetheti). Az erdélyi és kelet magyarországi *KeReSzTyéN* templomokban már a díszleteket is átfestették (a kazettás mennyezeteken *KöRiSTeN* jelképeket találunk) remélve azt, hogy visszatérhetnek a régi szemlélethez. Miután nem volt más forgatókönyv a láthatáron, maradt a régi, amit jobb híján végre magyarra lefordítottak. Az *unitáriusok* jól látták a természetellenes *Atya, Fiú és Szentlélek* háromság tarthatatlan mivoltát, és a háromság tanát elvetve, inkább a *KöRiSTeN* másik nevét az *Egy*-et hangsúlyozták.

Napjainkban a tömeg (félre)tájékoztatásának új, hatékonyabb eszközei jöttek elő. A rádiózás, majd a televíziózás új helyzetet teremtett. Az *ateizmus* nevű új szekta, (mely a *KöRiSTeN*ből csak a *KöRt* látja, a többi tagadja) bár államvallássá lett, nálunk nehéz helyzetbe került, mert kezdeti felvilágosító tevékenysége a „Szabad Nép félórák” során közneveltségbe fulladt. Az egyházak tevékenységét visszaszorítva, a lelki táplálék helyett a híveket inkább az anyagi javak birtoklásának irányába fordították. Az átállított órát ők is elfogadták, az Igazságtól egyre távolabb kerülünk!

A rádió magyar földön alkalmat teremtett egy érdekes kísérlethez. Az egyébként csak karácsonykor felélénkülő, a „*Szent család*”-dal kapcsolatos történetek helyett a hívek számára az ateisták a rádióban minden héten hallható „*Szabó család*” című sorozatot indították el. A történetet mindig az előző héten találták ki és sokáig nem merték abbahagyni a sugárzását, mert az államvezetés tartott a kijózanodástól, az „elvonási tünetektől”. Ennek nagy népszerűsége készíthette az egyházat arra, hogy évszázados mulasztását pótolva megengedje az előadás teljes szinkronizálását, azaz a magyar nyelvű misézést. A televízió térhódításával szemben már ez sem használt.

A fraktalitás jegyében elmondható, hogy a Kozmosz minden pontja az „Élő Valóság” közép-pontja („valóságforrása”) is egyben. A Rádió és TV csatornákra igaz az, hogy minden csatorna egy külön „Fiktív Valóság” forrásnak tekinthető. Minden csatornán mást hazudnak tehát éjjel és nappal. A nézők igény szintje is alacsony. Hogy a „Való Világot” három helyett két dimenzióra váltva adják el nekik, már észre sem veszik. A híveket a bőség zavara elszedíti, nem törődnek azzal, hogy a képernyőn csak kétdimenziós képet szemlélhetnek, a többdimenziós valóság manipulált kivonatát.

Az *eGy*, a *KöRiSTeN* felbontása bármely módon a rendszer felbomlásához, közte *a* minket elsődlegesen érdeklő *Földanya pusztulásához vezet*. A Földlakó *eGyén*, mint Mikrokozmosz ugyanilyen sérülékeny. Pillantsunk a jövőbe, milyen veszélyek leselkednek ránk! (8. kép) Az analógiákban nem csalatkozhatunk! A manipuláció felettébb ismerős kell legyen!

A KöR-iS-TeN tagadása
avagy „Mivel etetnek bennünket ezer éve”?

saját magunk	saját MaGunk	
<i>MaGyarságunk, világszemléletünk</i>	<i>a Kárpát medencében kialakult vagy őshonos gabonafajták</i>	
Élet	„MaG”	Étel
<i>Búzamag = „élet” szalmából font KiSze bábú</i>		<i>Kenyércipő az egyenlőszerű keresztel</i>
	„amit eszel, azzá leszel !”	
„saját MaGunk váltjuk le saját MaGunkat”		
<i>génkezelt (szent)háromság</i>	<i>génkezelt vetőmag</i>	
<i>hasznosítási díj a jövedelem 10%-a („tized”)</i>	<i>hasznosítási díj a termékár 10 %-a</i>	
<i>ebben a családban (női minőség híján) nem lesz gyerek, igéretért is Rómába kell menni</i>	<i>tovább nem szaporítható, jövőre ismét a szabadalmastól kell venni a magot</i>	
<i>a Mágusokat (MaGóc) az inkvizíció irtotta ki, a KöR-templomainkat átépítették</i>	<i>a génmanipulált mag megfertőzi környezetét, kiszorítja a természetes fajtát</i>	

8. kép
Megint „etetnének”!

Balogh Sándor

HAGYOMÁNYOS VALLÁSOK ÉS AZ ŐSMAGYAR VALLÁS AZ ÚJ EGYHÁZPOLITIKA TÜKRÉBEN[1]

Vallásszociológiai tanulmány

I. rész: A hagyományos vallások

Az olasz Gobbi Atya, az egész világra kiterjedő Papok Máriás Mozgalmának alapítója, 1981. aug. 16-ai látomásában azt az üzenetet kapta, hogy „a pápa szeme előtt ismeretes e nép isteni küldetése”. [2] A negyvenes években Natália Nővér is kapott üzeneteket látomásokban a magyarság küldetéséről. Újabban a Magyar Püspöki Kar is megjelölte a magyar nemzet küldetését: „Kérjük a Magyarok Nagyasszonya és a magyar szentek közbenjárását nemzetünk lelki megújulásáért, hogy a magyarság Európa népei számára a megbékélés, a bizakodás és a keresztény hitben elfogadott valódi emberi értékek közvetítője legyen.” [3]

Azonban a nemzet megosztott, politikailag, vallásilag, és kulturálisan, pedig csak úgy tudja a magyarság teljesíteni történelmi hivatását, ha összefog egy Isten alatt, és a széthúzás megszűnik. Egyik megosztó vonal a történelmi magyar vallásban hívők és a hagyományos kereszténység közt van.

Az alábbi írás célja nem ökumenizmus vagy a vallások egyesítése vagy megreformálása, hanem közös alap keresése, amelyen a meglévő egyházak tudnak közös nevezőt találni, a magyarság egységének megvalósítása céljából. Erre úgy tűnik, őseink vallása, a jól értelmezett magyar ősvallás szolgálhat alapul.

A Heti Világgazdaság néhány éve közölt egy cikket, amely szerint „jobboldali körökben egyre nagyobb teret nyernek az ősmagyarkodó¹ újpogány vallások,” és idézi Pápai Lajos győri püspököt, aki kemény hangon bírálta azokat a jobboldali nyilvánosságban megjelenő nézeteket, amelyek szerint „a kereszténység és az ősmagyar, pogány hitvilág elvei összeegyeztethetők,... Az ilyen keresztényellenes támadásoknak helyet adó, azt

vállaló vagy támogató mozgalmakkal, sajtóval egygyékényen nem áruhatunk” – jelentette ki a püspök, hozzátéve, a püspöki kar a közeljövőben dokumentumot ad ki, hogy megkönnyítse a zavaros, tudománytalan nézetek kiszűrését azok számára, „akiknek nincs a hitükről értelmiségi szintű ismeretük”. [4]

Mivel az ígért dokumentum késik, az alábbiakban megpróbálom vázolni egyrészt a nyugati és magyar etnológiai és vallástörténeti tanulmányokat, valamint az egyetemes Egyház álláspontját ebben a kérdésben, másrészt az eddigi, nem hivatalos magyar katolikus véleményeket és érveket, és végül azt, hogy hogyan lehet az egyetemes Egyház tanítását alkalmazni a magyar helyzetre.

A 20 században a kultúr-antropológusok érdekes felfedezésre jutottak. Egymástól, és más, fejlettebb vallású társadalmaktól elszigetelt "primitív" vallásokban meglepően fejlett vallási elemeket találtak. Érdekes megjegyezni, hogy Ft. Zimmerman, egy katolikus teológus és misszionárius, [5] többször írt arról, hogy az isteni kinyilatkoztatást Ádám és Éva hogyan adták tovább, és hogy ennek az ős-kinyilatkoztatásnak nyomai ma is megtalálhatók számos primitív népnél. Így például az idősebb Ona indiánok, akiknek nem volt semmi kapcsolatuk misszionáriusokkal, hittek Istenben, aki szellem, egy, élő személy, nincs felesége vagy gyereke, aki teremtette a világot, szabályokat adott, és büntet, ha azokat megszeged. Ugyanakkor a fiatal generációnál, akik jobban beilleszkedtek a fehér ember kultúrájába, már sokkal gyengébben élnek ezek a fogalmak.

Wilhelm Schmidt (1868-1954), osztrák etnológus pedig összegyűjtött több mint 11.000 oldalnyi (13 kötet) anyagot primitív népek vallásos megnyilatkozásairól. [6]

Egy másik kritikus kiértékelés megjegyzi, hogy míg valamiféle szellemvilág majdnem minden primitív népnél található, az istenhit már bonyolultabb kultúrlény, és megcáfolja az evolúci-

¹ Szerző az USA-ban lakik, nyugalmazott egyetemi tanár, a Szent Korona Lovagrend tagja

onista magyarázatot etnográfiai adatok tömegével. Ezek a tanulmányok bizonyítják, hogy az istenhit korban előbb megjelent, mint az evolúció-tan szerint lehetséges.[7]

Így Zimmerman felveti a kérdést, vajon honnan származnak ezek a fejlett vallási fogalmak? Az első felfogás, hogy ezek az Ádámnak adott őskinyilatkoztatásból származhatnak, amit a primitív népekre jellemző erős szóbeli hagyomány átadás tett lehetővé. Azonban az sincs kizárva, hogy a nem-zsidó népek is kaptak valamilyen formában folytonos kinyilatkoztatást egyes fogalmakról. Legalább is ezt következteti Zimmerman abból, hogy a primitív népeknek is fejlett istenfogalmaik vannak. Illetve a három királyok esete is ezt látszik sugallni, amennyiben határozottan tudták, hogy a csillag elvezeti őket az újszülött Királyhoz. Azt pedig a Biblia is elismeri, hogy miután megtalálták az újszülött Kis Jézust, angyal intette őket álmukban, hogy kerülő úton térjenek vissza hazájukba.

Avery Dulles S. J. Bíboros, egy protestáns convert, Dulles volt amerikai külügyminiszter fia, neves amerikai teológus, részletesen tárgyalja a teológiai problémát, hogy lehet Isten mindenkit megváltó tervét összeegyeztetni a bibliai kinyilatkoztatáson kívüli kinyilatkoztatással, és azzal zárja be, hogy „jó érzék van a (fenti ismertetett) pluralista modellekben, amennyiben megpróbálják újraformálni a keresztény tanokat a megváltásról egy egyetemesebb formában”. [8] Úgy hangzik, mintha Dulles szerint az üdvtörténet tanában vissza kellene menni Ádámgig, illetve az őskinyilatkoztatásig, amely magába foglalja az Ábrahám előtti és az Izraelen kívüli népeket is.

Zimmerman hivatkozik a Vatikán II iratokra is, így például a kinyilatkozásról szóló Intitúció 3. pontja szerint „Isten (...) állandóan tanúskodik az embereknek önmagáról (vö. *Róm 1, 19-20*), (...) és szüntelenül gondját viselte az emberiségnek, hogy mindazoknak örök életet adjon, akik állhatatosan kitartanak a jóban és keresik az üdvösséget (vö. *Róm 2, 6-7*). A maga idejében meghívta Ábrahámot, (...)” [9] Ugyanez a tan megismétlődik a Katekizmus 54-58 pontjaiban is. [10] A Vatikán II *Nostra Aetate* decretuma kifejezetten foglalkozik a hivatalos kinyilatkoztatáson kívüli vallási fogalmakkal: „A népeknél a legősibb koroktól fogva napjainkig megtalálható

annak a titokzatos erőnek **bizonyos észlelése**, mely jelen van a dolgok folyamatában és az emberi élet eseményeiben, sőt, olykor ismernek egy Legfőbb Lényt, s még Atyát is. Ez az észlelés, **illetve elismerés** bensőséges vallási érzülettel hatja át életüket...” [11]

Itt meg kell jegyezni, hogy Zakar András, Mindszenty bíboros titkára, sokat várt a Vatikáni Zsinattól, különösen ettől a dekrétumtól. Zakar mindenekelőtt emlékeztet a fent ismertetett tanulmányokra: „A mai régészeti leletek gazdagságának és a történeti kutatások eredményeinek birtokában is egyre világosabb, hogy az Ábrahám előtti emberiség több százezer évnyi története folyamán sem nélkülözte az isteni gondviselés jótéteményeit. (...) Világos, hogy az Ószövetséget megelőző időkkel kapcsolatban sokkal határozottabban kell beszélnünk az őszövetség vagy alapszövetség koráról. Ennek alapító okmánya az Ádámnak és Évának adott ígéret, hogy utódaikból fog megszületni a Sátánt legyőző, Szabadító. Tulajdonképpen tehát Ádám és Éva kiválasztott volt s így valamennyi utódai választottak voltak. Az Ábrahámot illető kiválasztás ehhez képest csak azt a pontosabb körülírást adta meg, hogy az ő utódaiból születik majd meg az ivadék, akiben áldást nyer a Föld összes népe.” [12].

Ezért Zakar ezt írta a Vatikáni Zsinatról: „Kétségtelenül kitárult a Zsinat nyomán a teológia látóhatára és ez gondviselésszerűen akkor történt meg, amikor a fölmerülő problémák özöne és súlya csak ennek a távlatnak birtokában oldható meg.” Zakar szavai itt Dulles Bíboros szavaira emlékeztetnek, és a feladat az üdvösségtörténetet Ádámgig és a neki adott őskinyilatkoztatásig és ígéretig, az első "Jó hírig" visszavezetni. Így lesz a kereszténység valóban "egyetemes," és nem kizárós.

Zakar reménye, ha lassan is, de kezd valóra válni, legalábbis a Vatikán szintjén, és ez kell, hogy elkezdődjön Hazánkban is. A Pápai Tanács a Vallások közti Párbeszédéről kiadott egy utasítást az ázsiai, amerikai és óceániai Püspöki Konferenciák elnökeihez címezve a hagyományos vallásokról. [13] Az európai püspöki konferenciák sajnos, úgy látszik, meg sem kapták, tehát a magyar hierarchia sötétben maradt, és magyar szempontból a Vatikánban semmi nem változott. Azonban ez téves felfogás, mert a magyar ősvallás is, ami egyre

népszerűbb itthon, hagyományos vallás, tehát a Vatikáni utasítás a hagyományos vallásokról ránk is kellene, hogy utaljon és vonatkozzon.

Az utasítás először is tisztázza a különbséget a világvallások és a "hagyományos vallások" közt. Hagományos vallások megmaradtak eredeti társadalmi-kulturális környezetükben, és nem terjedtek ki más népekre vagy országokra. Bár nincs elfogadott közös név ezekre az egyistenhívő és erkölcsi normákat valló vallásokra, de helytelen őket pogánynak, vagy fétisiztának, animistának nevezni, e szavak negatívjellege miatt (#2).

A "hagyományos vallások" hova sorolására a Katekizmusban találunk fontos alapelvet. Az 54-55 pontok visszavezetik az üdvösségtörténetet az Ádámnak adott ősevangéliumig, protoevangéliumig, és 55. megjegyzi, hogy „Isten bűnbeesésük után a megváltás ígéréssel az üdvösség reményét öntötte beléjük, és szüntelenül gondját viselte az emberiségnek”. Így, bár a megváltás ígérete és tényleg Jézussal teljesedett be, azok a népek, amelyek valamilyen formában megtartották a protoevangélium szellemét, vagy az isteni gondviselés további kinyilatkoztatással világosította fel elméjüket, nem voltak pogányok, hanem proto-keresztényeknek lehet tekinteni őket. Bár a "proto-keresztény" fogalmat leginkább az őszövetégi zsidóságra alkalmazzák, alaptalan lenne a nem-zsidó, de a proto-evangélium szellemét fenntartó népektől megtagadni ezt az elnevezést.

Az Utasítás szerint „Az Egyház tiszteli a különböző népek vallását és kultúráját, és a velük való kapcsolatban meg akar tartani mindent, ami nemes, igaz és jó a vallásukban és kultúrájukban.”[14] Ez az elv két megjegyzésre ad alkalmat. Először, meg kell „tartani mindent, ami nemes, igaz és jó a vallásukban,” mert az vagy az Isten által belénk oltott értelemről, vagy az ádámi őskinyilatkoztatásból, vagy más, eddig ismeretlen formájú kinyilatkoztatásból származik.

Másodszor, a hagyományos vallású népek gyakran nem akarják nemzeti sajátosságukat feladni. Például „mikor egy amerikai indián megkeresztelkedik, meg akar maradni amerikai indiánnak,” írja az Utasítás. Tehát a keresztség nem akadályozza meg a nemzeti érzés és lojalitás megtartását. Ne csodálkozzunk, ha egy megkeresztelt magyar is meg akar maradni magyarnak! Ennek hivatalos kimondása óriási engedmény a gyakran

kozmpolita egyházpolitikai gyakorlattól. (Zárójelben meg lehet jegyezni, hogy mennyire más, mennyire civilizáltabb a 21. századbeli hittérítés, mint egyesek szerint a 11. századbeli volt.) Szent Gellért ezt az elvet alkalmazva ismerte fel a Babba és a Nagyasszony illetve Boldogasszony tiszteletben a Mária tisztelet elődjét! Az utasítás azt is megjegyzi, hogy „a hagyományos vallás tagjaival, akik nem akarnak megkeresztelkedni, párbeszédet kell folytatni a kölcsönös megértés, tisztelet jegyében és a hagyományos vallásokban fel kell fedezni az Ige magját, és közösen keresni Isten akaratát”.

Az Utasításban még arra is találunk magyarázatot, hogy miért erősödik ma otthon a magyar nemzetivallás-mozgalom a jobb illetve nemzeti oldalon. A több mint két emberöltőt magába ölelő baloldali elnyomás, a hiteles rendszerváltás elmaradása, az általános elszegényesedés a dicső múltba kergeti vissza a népet. Ezt írja az Utasítás: még a már megkeresztelkedett népek közt is „a hagyományos vallás befolyása erős marad, főleg válságos időkben”. Ez persze nem azt jelenti, hogy „nem lehet ezekkel az emberekkel egy gyékényen ámulni,” hanem mint a jó orvos, vagy a jó anya, meg kell hallgatni és megérteni panaszukat, és Krisztus gyógyító szeretetét kell alkalmazni a sebeikre. Remélhetőleg, ha kijön az ígért pasztorális körlevél, az ebben az értelemben áll hozzá a problémához.

Visszatérve a Vatikán megújult álláspontjára, ezzel kapcsolatban jegyzi meg Zimmerman, hogy a Vatikán még a volt Pápai Tanács a Nem-Keresztény Vallásokról nevét is megváltoztatta Vallások közti Párbeszéd Tanácsra. „Márpedig a Vatikán nem változtat neveket ok nélkül.”

Ezt a szellemet fejezi ki a Vatikáni Zsinat liturgiáról szóló alkotmánya is: „Az Egyház a hitet és a közjót nem érintő dolgokban nem kívánja kötelezővé tenni a formák merev egységét, még a liturgiában sem. Sőt ápolja és fejleszti a különböző népek és nemzetek jellegzetes sajátosságait és örökségét. Ami tehát a népszokásokban nem elválaszthatatlanul kapcsolódik babonákkal és tévedésekkel, azt jóakaratóan mérlegeli, és ha lehetséges, teljesen és érintetlenül megőrzi, sőt olykor magába a liturgiába is beépíti, amennyiben az a liturgia igazi és hiteles szellemével elvileg összeegyeztethető.”[15]

Bár vannak, akik ezekben a változtatásokban, főleg a liturgikus gyakorlatban, veszélyes újítást látnak, amíg a szinkretizmust elkerülik és a népi jelleget tisztelettel, méltóságteljesen alkalmazzák, pasztorális szempontból nem lehet kifogást emelni ellenük. Ez még csak nem is új tan, mert ebben a szellemben már évszázadok óta a különleges Csík-somlyói búcsújárás szerves része lett a hivatalos, helyi pünkösdi liturgiának.

Az utasítás hatékonyabb végrehajtásáról azóta több konferenciát is tartottak. Így pl. a Vatican Colloquium on Traditional Religions[16] résztvevői „kiemelték a hagyományos vallások fő jellemzőit: szájhagyomány, szertartások, mítoszok és közmondások valamint közösség-központú élet-szemlélet, a természet szentsége, egységes realitáskép, hangsúly az életen és emberi kapcsolatokon”.

Ha megvizsgáljuk a közelmúlt vidéki életmódot, különösen az eldugott erdélyi és felvidéki kis falucskákban, nagyon közel járunk a hagyományos életformához.[17]

Annak ellenére, hogy hivatalosan a nemzet keresztény lett, a külső látszat alatt a hagyományos életmód és vallási fogalmak tovább éltek. Akik a formális megtérésekben tömeges vallás és kulturális változást várnak, nem ismerik a néphagyomány erejét. Hosszú téli estéken a múltról meséltek az öregek, és ugyanazt a történetet számtalanszor elmondták, megvitatták és emlékezetükbe zártak. Így maradhattak fenn a primitív népek körében az Ádám és Évától tovább adott történet Istenről és a Paradicsomról, vagy az egyéb, világi történetek. A magyaroknál is, ezt a hagyományt a keresztvíz nem ölte ki egyszerre.

A történészek ismerik a mondást: "cuius regio, eius religio". Aki uralja a vidéket, annak a vallása dominál. Elvben ez jól hangzik, de a valóságban nem így van. Hogy képzelik, hogy ha egy földesúr vallást változtat, esetleg politikai okból, az egész környék követi? Az lehet, hogy ha a földesúr katolikus templomot emel, akkor abba járnak a jobbágyok, ha protestánst, akkor meg abba, de magánéletükben megmaradnak az ősi hit mellett. Az ember ilyen szempontból nagyon konzervatív, mint azt a fenti Vatikáni Utasítás is elismeri. A költő szerint „Habár felül a gálya, alul a víznek árja, azért a víz az úr!”

Érdekes tanúbizonysága ennek az u. n. Kaszai Krónikában a Dominikánus rend által megörökített, az 1270-es években lebonyolított "sámán perek".[18] Az eretnokséggel vagy boszorkánysággal vádolt sámánokról egytől egyig kiderült, hogy hatásosan gyógyítottak, pénzt nem kértek a gyógyításért, és Isten tiszteletére buzdították a népet. A sámánok szerves részei voltak közösségeiknek. A Hanis sámán perében hozott ítélet tipikus: „Záradék: így folyt le és fejeződött be előttünk H a n i s sámán és társai ellen folytatott inkvizíció M o y s gróf mint a törvényszék elnöke és Simon mester, az eretnokségek inkvizitora jelenlétében. A hit ellen nincs panasz. A tömlöctartó őrizete alá utasíttatik, hogy rendelkezésre álljon.”

Egy másik perben érdekes, hogy közel három évszázaddal Szent István után, a szájhagyomány még mindig fennmaradt. A tanú „a falubeliek és molnárok meséiből azt is tudja, hogy itt valamikor fehér lovat szoktak áldozni”. Egy harmadik perben a tanút megkérdezték, hogy „a vádlott valóban az erdei szegény emberek pogány papja-e, mire a tanú azt válaszolta, hogy rokona nem pogány, és csak keresztény kötelességét teljesíti, hogy a szegény erdei emberekkel tart, akik elvonnak az erdőbe, mert nem akarnak, és nem tudnak három úrnak dézsmát fizetni, hanem inkább a pogány erkölcsökhöz térnek és az ördög zsákmányai lesznek. Megkérdezik a tanút, hogy kinek fizetnének szívesebben a népek, mire azt válaszolta, hogy a fejevári püspökségnek, mert az a magyarokat védi. Tisztelendő János prépost kéri, hogy vesszőzzék meg a tanút, de Hegun comes tiltakozik, és a tanút elbocsájtják”. Tragikus, hogy az őszinte válaszáért vesszőzést kért János prépost. De a sámánperek során sehol sem bizonyosodott be, hogy a nép és a sámánok manicheizmust, avesztán vagy bármi más eretnokséget követtek vagy tanítottak volna. Ezek szerint joggal levonhatjuk, hogy ezeknek az eretnokségeknek nem voltak követői nálunk a középkorban.

Ha valaki konkrétabb képet akar alkotni erről a hitvilágról, az USA-ban meghalt nagy erdélyi írónk, Wass Albert Hagyaték című munkája ad bepillantást. Legérdekesebb a XVI fejezet, ahol az öreg táltos és a ferences Gergely Atya viaskodnak Nagy János lelkésszel és vitatkoznak Jézusról és Istenről. A táltos nem csak gyógyított Isten segít-

ségével, hanem egyéb csodákat is végzett, mintegy mágikus hatalmat gyakorolva a természet felett, a kenyérszaporítástól hegyek mozgatásáig, ahogy a Biblia is írja, „ha van hitetek, hegyeket tudtok mozgatni”.

A magyar vallási néphagyomány nem csak írók és főleg nem tudósok és professzorok dolga. A Biblia szerint, Jézus így imádkozott: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, hogy az okosak és a bölcsék elől elrejtetted ezeket és a kicsinyeknek kinyilatkoztattad” (Mt., 11:25). Lukács Atya, azaz Daczó Árpád OFM nem egyetemeken és professzoroktól, hanem ősi iratokból, népmesékből, népi szólásokból és néprajzi múzeumokból szedte össze anyagát a Csíksomlyó titka című[19] munkájához. Aki a magyar ősvallást meg akarja ismerni, elengedhetetlen, hogy ezt a kiváló és úttörő munkát elolvassa.

Hogy mondhatja akkor Pápai Püspök Úr, hogy ezek pogányok, és ezekkel nem lehet egygékényen árujni? Először is a magyar püspökök nem kapták meg Rómából az utasítást, hogy az egyistenhívó, hagyományos vallások követőit ne hívjuk pogánynak: Másodsor, a magyar vallás modern terjesztői és hangadói nem a tiszta, a népben tovább élő hagyományos vallásosságot terjesztik, hanem feltételezik, hogy a magyar törzsek vándorlásaik során kapcsolatba kerültek egyéb vallásokkal, ma nevezhetnénk őket szektáknak vagy eretnkségeknak, és ki-ki a neki szimpatikus eretnkségre építi az ő saját "magyarkodó" vallását, amelyeknek szinte közös vonása az erős katolikusellenesség.

Így például a Magyarok VII. Világkongresszusára kiadott HONLEVÉL Világkongresszusi Különszámában a rendezőbizottság bejelenti, hogy „egy teljes napot szeretnének szentelni” a gnoszticizmusnak és manicheizmusnak, mintegy magyar vallásnak állítva be őket. A bemutató cikk címe „MÁNI KELET KRISZTUSA, NYUGAT BUDDHÁJA,” és Mánit mint "Krisztus apostolát" mutatja be, akinek a „tanítása a Csendes Óceántól az Atlanti Óceánig visszhangzott”. Ugyancsak e szerint az írás szerint, miután „elutasította az Ószövetséget,” Máni „...túl sok gyomot talált az újszövetségben is, ezért írt egy új bibliát”. (MVSZ Honlevél) Tehát Mani tanai sem az ősvallásból, hanem a néphiten nem alapultak, hanem egy, az akkori kereszténységgel elégedetlen újító tanai.

Jelen írás célja nem hitvita indítása a manicheusokkal, csupán annak a megállapítása, hogy a manicheizmusnak semmi köze magyar őseink vallásához. Lehet, hogy voltak egyes személyek vagy kisebb csoportok őseink közt, akik ismerték Mani tanait, de a nép többsége soha nem volt manicheus! Végül a programfüzet szerint az augusztus 19-én, kedden délután megtartandó, „MÁNI AZ ÉLŐ” című manicheista program tervezett bezárása szinte vallásos, a Világkongresszus egyesítő és összefogó szerepét súlyosan megsértő, szektás szertartás jellegű esemény volt. Ezekkel valóban nehéz lenne a püspököknek egygékényen árujni.

Ugyanakkor be kell látni, hogy a "magyarkodó" vallások népszerűsége hasonló folyamat eredménye, mint mikor a sámán perek idején a sanyargatott nép az erdőbe húzódott, még ha ezzel "az ördög zsákmányai" lesznek is. Sokan úgy érzik, hogy a katolikus Egyház nem mutat méltó tiszteletet őseink vallása, és így őseink iránt.

Azonkívül egyre több felfedezés mutat arra, hogy népünk nagy hányada nem a vándorló és "honfoglaló" magyarok leszármazottja, hanem az őshonosoké, akik soha nem kerültek kapcsolatba a keleti eretnkségekkel és vallásuk vagy az ősvangéliumból ered, vagy esetleges informális kinyilatkoztatásból. Így mind nyelvünk, mind ősvallásunk nem a vándorló "honfoglalóktól" hanem az őshonos lakosságtól ered, és a szentistváni hagyomány erre a hagyományra épül. Így az ősmagyar vallás fogalomvilága nem volt pogány vagy eretnek, és a keresztényellenesség nem ősmagyar. Viszont a kereszténységnek fel kell ismerni, hogy mi az ősmagyar a vallásban, és ami azokból összegeztethető a katolikus tanokkal, azokat tiszteletben kell tartani.

Így tehát ha a Püspöki Kar valóban ki akar jönni egy körlevéllel erről a témáról, fontos lesz megkülönböztetni a hagyományos magyar vallást a különböző eretnkségekre épülő, új, magyarkodó vallási kezdeményezésektől illetve mozgalmaktól.

2. rész *Őseink vallási fogalmai*

Dolgozatom első részében, helyszűke miatt, inkább az otthon ismeretlen külföldi fejleményeket mutattam be, és csak röviden hivatkoztam a magyar ősvallás két kiváló kutatójára, Főt. Dr. Zakar Andrásra és Daczó Árpád OFM, azaz Lukács Atya munkájára, és azt azzal fejeztem be, hogy Pápai Lajos püspök úrnak annyiban igaza volt, hogy vannak a „magyar vallás” mozgalomnak olyan megnyilatkozásai, amellyel az Egyház „nem tud egy gyékényen árujni”. Azonban az igazi ősmagyar vallás és a kereszténység nagyon közel állnak egymáshoz, így most ezt kell megvizsgálni.

Kiszely István szerint „Sajnos, eleink e színes hitvilága csak mozaikokban maradt fent, de az ősi világkép a magyar nép mentalitásában még ma is ott él; töredékeit megtaláljuk a népi hitvilág, a népmese, a "magyar keresztény" szertartások, a népszokások, (zöldágjárás, komálás, kántálás, vesszőzés, hejgetés, alakoskodás, regölés, határkerülés és más, a természetben bekövetkező évszakos változásokhoz kötődő szokások), a hiedelem-töredékek, egyházi énekeink és más szakrális vagy profán cselekedetek körében.”[20]

Ez persze nem jelenti azt, hogy otthon nem voltak a nyugati kutatáshoz hasonló munkák. Nem csak párhuzamos munkát végeztek a nyugati etnológusokkal, hanem korban jóval megelőzték őket, és modernebb kiértékelést végeztek talán, mint nyugati kollégáik. Azonban sajnos, munkájuk nem kapott nem csak nemzetközi elismerést, de még otthon sem ismerték fel ezen tanulmányok jelentőségét. Így bár a Vatikáni Határozatok és utasítások az ősmagyar vallásosságra is érvényesek, honfitársaink munkája nem volt hatással a Vatikánra.

Bevezetőben meg kell jegyezni, hogy ezek a kezdeményezések általában két téves állásponton illetve szemponton alapulnak. Először is a disztinkció téves: vallási szempontból két részre osztják az emberiséget: keresztény és pogány, azaz megkereszteltek és nem kereszteltek. A történelmileg helyes disztinkció megkívánja egy harmadik kategória felállítását és elismerését, legalább is ami egyes népek kultúráját és értékrendjét illeti, amint az első részben részletesen igazoltam. Ez pedig a krisztusváro, kereszténység előtti proto-kereszténység. A proto-kereszténységben él az ádámí őskinyilatkoztatás szelleme, egyistenhí-

vők, hisznek a túlvilágban, vannak erkölcsi normáik, stb. én idesorolnám az őszövetségi zsidókat is. Ezzel szemben a pogányoknál ezek közül egy vagy több hiányzik! A hitetlen zsidók is idetartoznak. Végre a Vatikán ezt felismerni látszik, miután (katolikus) etnológusok végre felfedezték, hogy primitív népek közt is van „hagyományos” vallásosság! Pedig a magyarok vallásáról a Vatikán nem is tudott.

Hasonló kategóriát állított fel Reinhold Niebuhr protestáns történész is, aki történelem értelmezésében megkülönbözteti, főleg a zsidókra vonatkoztatva de általános érvényűen, a "krisztusváro" népeket és vallásokat, akik érzik, hogy valami nem teljes, a materialista- pozitívista világképű népektől, akik szerint minden teljes, ahogy van, és a fejlődés természetes folyamat eredménye, minden külső beavatkozás nélkül. Ideesnek a panteista vagy a materialista keleti vallások. Nos, a mi ősvallásunk "krisztusváro" volt, amit a Vatikán Hagyományosnak, én proto-kereszténynek neveztem,[21] mint történelmi kategóriát, amit a keresztiséggel csak meg kellett szentelni. Ezért az áttérés nagyon könnyű volt, mert várták és könnyen elfogadták a természetfeletti „Krisztust”, aki Jézus személyében testesült meg.

A magyarok pogányként való emlegetése különösen fájó pont egyeseknek, ami bizony gyakran ellenséges hangulatot szül. Kiszely István szerint pl. „Őstörténetünk tudatos meghamisításának egyik érvként használt alappillére volt évszázadokon keresztül a magyarok elődeinek pogányként való felemlegetése.”[22]

A Vatikán utasítása szerint tehát a „hagyományos” vallásokat, mint az ősmagyar is volt, nem szabad „pogányoknak” nevezni. Ennek ellenére az idézett szövegekben meghagyom az eredeti „pogány” szót, bár annak használata ma már helytelen.

A másik kijavítandó álláspont, hogy a magyar nemzet Ősei az Árpáddal érkező törzsek voltak. Modern kutatások szerint őseink túlnyomó többsége őshonos volt. Ez nem leértékelése az Árpád hadaival bejövő őseinknek, akik vándorlásaik során sokat tanultak és tapasztaltak, de vallási fogalmaink nagyobb részét, akárcsak nyelvünket és sok más kulturális hagyományunkat, az őslakosság adta tovább. Ez megerősíti alapfelfogásunkat, ami a szájhagyomány szerepét illeti, viszont csökkenti

a vándorlások idején őseinkkel kapcsolatba került vallások és kultúrák befolyásának fontosságát. Ezek legfeljebb a vezetőréteget befolyásolták, de nem a tömegeket. Így nemzeti ősvallásunkat tekintve, az elveszett írott emlékeket a szájhagyomány és egyéb adatforrások felhasználásával meglehetősen jól helyre tudjuk állítani.

Korai kódexeink elég gyéren tartalmaznak információt a kereszténység előtti magyarok vallásáról és vallási fogalmairól, azonban szókincsünk is értékes adatokkal szolgál: Kiszely szerint „eleink hitvilágának kifejezésére sem finnugor, sem szláv szavak átvételére nem volt szükség. Az "isten", a "lélek", az "imád", a "mennye", a "megszentel", a "boldog", a "böjt", a "vétek", a "bűn", a "bocsájt", a "búcsú", a "hisz", a "hit", a "teremt", az "örök" és más, hasonló körbe tartozó szavaink a honfoglalás kor előtti szókészletünkhöz tartoznak.

Néhány korai kezdeményezésen kívül, a modern korban először csak a 18. század elején kezdték azokat rendszeresen feldolgozni. „Horváth János (1769-1835) keszthelyi apátplébános [...] A Régi Magyaroknak vallásbéli s Erkölcsi Állapottokról (1817) című tanulmányában [...] a hagyományos tudósi feladvány romantikus töltéssel egészen új tartalmat nyert. A régi dicsőség kora jobb megismerésének vágya és egy esetlegesen felekezeten fölülemelkedő magyar nemzeti vallás alapjainak megtalálása ösztönözte.”[23] Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy jelen kezdeményezés célja ennél sokkal szerényebb: eloszlatni a jelenleg fennálló látszólagos ellentétet a római kereszténység és a valódi magyar ősvallás jellege és fogalmai közt.

Majd „Kiss Bálint szentesi református esperes (1772-1853) *Magyar régiségek* (Pest, 1839) című könyvében [...] ő talál rá először az ősvallás-kutatás lehetséges forrásai között az élő néphagyományra. Ezt a módszert, amely lényegében megegyezik a nyugati kutatók módszerével, akik írott anyag hiányában szintén az élő szájhagyományra hagyatkoztak. Főt. Ipolyi Arnold (1823-1886), későbbi Váradi püspök alkalmazta ezt a módszert nagy sikerrel a 19., és, mint láttuk, Lukács Atya a 20. században. Sajnos, Ipolyi könyve[24] nem áll rendelkezésemre, azonban Kósa László kritikus tanulmányából elég részletes képet kapunk legalább is módszeréről. A részleteket az otthoni kutatóknak kell kidolgozni, és Ipolyi valamint a töb-

bi magyar kutató munkájával kiegészíteni a nyugati szakirodalmat.

Ipolyi szerint „A mythologia, legközségesb értelemben véve, a *hajdankor*, vagy inkább az úgynevezett *pogány* népek vallási hite s tana az isten s világról. Ezen népszerű értelmezés szerint, tárgya: a fő létok megfejtése volna” (Ipolyi Arnold, 1854, XXXV). Ipolyi elveti a fejlődéselméleten alapuló magyarázatokat, és szerinte „az ember ősállapotát a tiszta egyistenhit jellemezte. Nem a kezdetleges vallási képzetekből keletkeztek tehát a magasabb fokú vallási rendszerek, hanem fordítva. Végül az emberi tudatlanság, a nevelés hiánya, a kinyilatkoztatás korlátozottsága, mint másodlagos romlott formákat hozta létre a mitológiát”.

Tehát a mitológia eredete „nem más, mint a melyet saját vallási okiratunk, a biblia előad, miszerint: az ember istentől elpártolva, az isteni nevelést megvetve, tőle elesett, földi boldogságának az által véget vetett, esze s öntudata elhomályosult, akarata meggyengült” (Ipolyi Arnold, 1854, XXXVII). Így tehát a mitológia az eredeti kinyilatkoztatásnak elhomályosult, tévedéseket is tartalmazó változata. Ez nagyon hasonló Zimmerman és Wilhelm Schmidt véleményeihez.

Csengery Antal, Ipolyi fő kritikusa, pozitivistá álláspontból, három dolgot kritizál Ipolyi munkájában, de bennünket itt most csak egy érdekel. Csengery ezt írja: „Ipolyi úr munkájában folyvást hivatkozik a gyűjteményben levő mesékre, mondákra s egyéb efféle adatokra”. Ezzel szemben azonban Katona Lajos megjegyzi, hogy „a *Magyar Mythologia* egyik nagyszerűsége ez a közvetlen kapcsolódás, melyet, [...] Ipolyi szuverén módon valósított meg. Rekonstrukciós törekvése pontosan beleillik a német romantikus tudomány által kisugárzott elgondolásba, ami szerint minden népnek volt ősi eposza és saját mitológiája, legfeljebb a történelem során elveszett, szorgalmas kutatással azonban fellelhető”. Azonkívül ezt a módszert használják a modern etnológusok is.

„A néphagyomány soha meg nem állapodó folyamát”-ról ír Ipolyi. A nép, akár az irodalmi népiesség fölfogásában, nála sem kizárólagosan a parasztság, hanem a nemzet tradíciókat ápoló része, társadalmának alsó rétege, mely „...elevenen beszéli atyától fiúra mind azt, mi a legrégebb időktől fogalom világában feltűnt, mi által még a leg-

ősibb korról s annak vallási számos képzeleteivel is folytonosan összefügg. – Innét tárgyunk egyik fő kútforrása egyiránt az *élő néphagyomány: a rege, monda, mese, népdal, népszokások, erkölcsök, babonás hiedelmek, előítéletek, különös népies szólások, példabeszéd, közmondás*. (Ipolyi Arnold, 1854, XXI-XXII).

„Ipolyi feltétlenül hitt a szóbeliség konzerváló erejében [... Így] Ipolyi valóban nem közölte – de a korabeli viszonyok közt miért is tette volna? – azt a hatalmas folklórisztikai tényanyagot, melyet majdnem egy évtized alatt kisebb részben ő maga, nagyobb részben az ország távoli pontjain barátai és ismerősei gyűjtöttek össze.”

Egyben azonban vitába kell szállnunk Kósával, mikor ezt írja: „A történeti irodalomban hosszú ideig tartotta magát az a vélemény, hogy Ipolyi Arnoldot elkedvetlenítette Csengery Antal bírálata, ezért elfordult a folklórtól, sőt egy időre a tudománytól is. Bizonyos jelek valóban erre mutattak, de mellőzést nem szenvedett, mert a *Magyar Mythológiát* kitüntették Marczibányi-jutalommal, és őt pedig az Akadémia tagjai közé választotta. Inkább az történt, hogy maga a mű hamarosan elveszítette időszerűségét, ahogy már a megjelenéskor is más világ vette körül, mint 1846-ban a fogantatásakor. Ipolyi érezte ezt, ha le nem is írta.”

A magyar őstörténet mindig időszerű lesz. Azonban amíg a magyar ősvallást pogányként kezelik, vagy valami eretnokséget állítják be mint őseink vallását, amíg ellentétet látunk a magyar ősvallás és a Szent Istváni eszme és kereszténység közt, addig a téma különösen időszerű. Ezért Kósa kiértékelése végső fokon, nagyon is igaz. „Nem időszerűségét nyerte vissza. [...] Forrásértéke emelkedett meg, ahogyan Tolnai Vilmos 1923-ban, a szerző születésének százados évfordulóján megfogalmazta, (Ipolyi) voltaképpen fölfedezte a magyar folklórt.”

Nézzük tehát most egy másik, az interneten is elérhető forrásból,[25] hogy mit is találhatott Ipolyi a magyar ősvallásról.

A Magyarok Nagyasszonya a mennybevit Szűzanya, a világ Királynője

Kovács Bánk ferences szerzetes, többször is hivatkozik Ipolyira: „Ipolyi Arnold hosszan foglalkozik a pogány magyarok felfogásával, miszerint

Isten érzékelhetően irányítja népének életét. Ezt az ősi kinyilatkoztatásból megőrzött hitet a zsidó-keresztény[26] tiszta istenhitnek csak realizálni és erősíteni kellett István lelkében.” Egy másik helyen ezt írja: „Nagy kár, hogy a magyarok ősi hitvilága csaknem elveszett. Ipolyi Arnold váradi római katolikus püspök Magyar mythologia című művét értékmentő szeretettel írta meg.” Tény, hogy a 19. század volt az utolsó korszak, amikor még lehetett országszerte a szóhagyományra építeni. Az iparosodás szétszórta a családokat, a gyermekeket szétválasztotta a szülőktől, és a szóhagyomány lassan kihalt legalább is a városokban. Eldugott közösségekben, mint az erdélyi falvak, Lukács Atya még talált számottevő értékes adatot, de ő is inkább már írott néprajzi munkákban és múzeumokban kellett, hogy kutasson.[27]

Azonban Kovács sem tud megszabadulni a „Honfoglalás” eszme fontosságától az őshonos magyarság rovására, mikor ezt írja: „Különleges hivatású, küldetésű nép a magyar. Jézus Krisztus földi élete idején még valahol Ázsiában él, nem is nép, csak törzsszövetség: hol 10 (onogur), hol 7 (besgur) formában. Ezer év kell hozzá, hogy Európa közepébe jusson, itt országnyi földet foglaljon el, majd néppé formálódjék és államot alapítson. Nem készlet kap, mint a zsidó nép annak idején, de csodálatosan szépet és termékenyt, Isten áldotta földet.” Ezzel szemben a tény az, hogy őseink már évezredekkel Jézus születése előtt elfoglalták ezt a gyönyörű területet, bár az államalapítás váratott magára Szent István apostoli királlyá koronázásáig. Így helytelen azt írni, hogy őseink elfoglalták a gyönyörű Kárpát-medencét. Helyesebb ezt úgy felfogni, hogy a két csoport, az őslakós és a hazatért magyarok újra egyé ötvöződtek, olyan országot alapítottak, amely képes volt ezer évig túlélni a történelem viharait Európa két nagy főútvonalának kereszteződésénél. Ezért helytelen az a feltevés is, hogy ősvallásunk a vándorlások alatt a törzsekre ragadt eretnokségekből állt. Így őseink nem vitatkozhattak azon, hogy Jézus és Mária zsidók vagy pártusok voltak, vagy, hogy az Ószövetséget el kell-e fogadnunk. Számukra, illetve az itt őshonos lakosság számára ezek ismeretlen fogalmak lehettek.

Még kell pár szót szólni az u. n. „pogány” vallási emlékek és gyakorlatok állítólagos „tűzzel-vassal” való üldözéséről. Lukács Atya idézi Nagy

Szent Gergely Pápa (590-604) utasítását, ami nagyon hasonló a II. Vatikáni Zsinat szelleméhez, hogy t. i. „nem szükséges lerombolni a pogány kultikus helyeket. Szenteljetek meg azokat..., hogy akik ott eddig ott a pogány isteneknek hódoltak, ezután már a keresztények istenét imádják”. (54. o.) Tehát az ősvallás irtása nem a katolikus elvekből fakad. Inkább politikai küzdelem volt István és Koppány, valamint a kettő utódai közt, és ez nagyban hozzájárulhatott a vallási ellentétéhez és erőszak alkalmazásához, ahogy a modern írországi „vallásháborút” és az erőszak használatát nem a vallási nézetek különbözősége okozza, hanem az angol párti protestánsok, akik az Anglikán egyházhoz tartoznak, és a függetlenséget óhajtó katolikusok közti politikai ellentét. Kétségtelen azonban, hogy nagy kár volt a fontos iratok és egyéb emlékek elpusztulása. Szerencsére a szó-hagyományból sok fenn maradt.

Említést érdemel Kovács vallomása, ami lehetne jelen tanulmány mottója is: „Mindig magyarnak és katolikusnak éreztem magam. Ezért fáj, ha ezt a kettőt összeférhetetlennek, összeegyeztethetetlennek, sőt ellenségnek tartja valaki, legyen az illető tudós vagy sarlatán.[...] A kereszténység nem ellensége volt őseink hitének, hanem megszentelője.”

Pogány őseink istenhite, vallása

Páter Kovács a Magyarok Nagyasszonya címet adja könyvének, de ennél sokkal bővebb a témaköre. Természetesen a Nagyasszony tisztelettel kezd. „A Magyarok Nagyasszonya a mennybevitt Szűzanya, a világ Királynője.” Ez a fogalom, és a Királynő megfelelő ünneplése, még a Szent István előtti korból származik.

Kovács szerint „A szent király nem elégedett meg azzal, hogy az ő lelkében éltek ama magaslatos gondolatok a Mennyek Királynője és a magyarok kapcsolatáról. Elevenné akarta tenni ezt a tudatot a nép körében is. Nagyon jól ismerte nemzetét, tudta, hogy annak idején a pogány Nagyasszonynak ünnepeit milyen aprólékos gonddal készítette elő, milyen pazar fényvel tartotta meg, következésképpen az ünneplés pompájával fejezte ki, hogy őt mennyire szereti. Legyen még nagyobb, még fényesebb ünnepe az igazi, az élő, mennyei Királynőnek, a Nagyboldogasszonynak.”

Tehát a Nagyasszony tisztelet határozottan része volt a magyar ősvallásnak. Ez egyedülállóvá teszi a magyar ősvallást az összes ismert hagyományos vallás közt, mivel egyedül nálunk találunk Szűz Máriával rokon fogalmat. A kapcsolat a két fogalom közt olyan kézenfekvő volt, hogy az még Szent Gellért püspöknek is feltűnt, és a két fogalom azonosságát kimondta. Ezek után azon sem csodálkozhatunk, hogy István király Máriának, mint a Magyarok Nagyasszonyának ajánlotta koronáját és az országot.

A magyarok istenhitével kapcsolatban Kovács Bánk Atya segítségül hívja Bozsóky Pált, egy másik ferences szerzőt, aki részletesebben foglalkozik a magyar vallás egyéb fogalmaival és gyakorlatával.[28] c. könyvét, akinek bevezetőjéből idéz:

„A honfoglalás előtti magyarság vallási hovatartozásáról sajnálatosan szűkszavúak a görög és latin források. A neves arab utazók és geográfusok megfigyelései, feljegyzései sem elégitik ki teljesen a jogos érdeklődésünket. De egy dologban valamennyien megegyeznek: a magyarokat határozottan pogányoknak nevezik, de olyan pogányoknak, akik imádtak egy istent, a Mindenség Urát, s neki tiszteletük és hálájuk jeléül valamiféle áldozatot mutattak be.... Sőt, 'feltehetőleg' hittek egy bizonyos túlvilági életben is. Erre utalnak temetési szertartásaik és néhány feltárt emléktárgyuk. Az is bizonyosnak látszik, hogy meg voltak győződve arról, hogy a jótettért jutalom, a gonoszságért valamiféle büntetés jár.”

„Mint mondtuk, a pogány magyarok egy igaz istent imádtak, a Mindenség Urát. Más kifejezéssel az Egek Urát, akinek lakhelyét távol, a Nap mögött képzelték el. Onnét uralta a Nagy Mindenséget... 'A magyarok istene' kifejezés szintén nagyon régi, de valószínű, hogy csak azt jelenti, hogy az az Isten, akit ők imádnak, elég erős ahhoz, hogy imáikat meghallgatva, fegyvereiket győzelemre vigye. Tehát nem különálló Isten.”

Ami a vezetőt illeti, az hasonlít a hagyományos pap-király fogalmához. „A fejedelem nem Isten, csak a menny vagy az ég kedveltje. Személye ezért sérthetetlen, ezért van joga uralkodásra, s ez a joga, kiváltsága mindaddig megmarad, amíg el nem veszíti 'az ég' vagy 'az Isten' kegyét, pártfogását...” Ezzel a kérdéssel külön foglalkozunk a következő fejezetben.

Kovács szerint „Eme nagyon hézagos ismeretetés után is kitűnik, hogy sokkal tisztultabb hiedelemviláguk volt őseinknek, mint a görögöknek vagy rómaiaknak. Nagyon tisztelték, de nem imádták az ősök szellemét. Monogám házasságuk is tiszteletreméltó. Csodálattal szemlélhetjük tehát az egyszerű, friss, tiszta magyar ésszel kialakított hiedelemvilágukat.

Örüljünk annak, hogy az ősi kinyilatkoztatás aprócska magvaiból ennyire szép virágok nyíltak népünk lelkében, s nem tévedtek súlyos mértékben, mint nálunk nagyobb és műveltebb[nek tartott; beszűrés B. S.] népek, pl. a rómaiak.”

Ehhez meg kell jegyeznünk, hogy őseink sem voltak kivételek az eredeti bűn következményeitől, hogy „értelmünk elhomályosodott, akaratum rosszra hajló lett,” ahogy azt a katekizmusban tanultuk. Ezért az „egyszerű, friss, tiszta magyar ész” valószínűleg valamiféle isteni kinyilatkoztatás segítette ilyen tiszta vallási fogalmak kialakításában.[29] Azonban, hogy az Ádámnak adott kinyilatkoztatás szóbeli továbbadása elégséges magyarázat-e, az erősen vitatható.

Kinyilatkoztatás alatt általában, és elsősorban a sugalmazott, bibliai kánonba felvett könyvekre gondolunk. Ez a formális kinyilatkoztatás. Azonban hivatalosan elismert hittétel a biblián kívüli, informális kinyilatkoztatás, mint pl. a látomások, lehetősége.[30] Így nem tudjuk, Isten milyen kinyilatkoztatással tartotta életben az egy-isten hitet a primitív, hagyományos társadalmakban, vajon az ádami őskinyilatkoztatáson kívül milyen kapcsolatot tartott fenn a nem zsidó népekkel. Így azt sem tudjuk, hogy a magyarok Nagyasszony hite az Ádámnak adott kinyilatkoztatástól származik, vagy informális külön-kinyilatkoztatásból. Tény az, hogy őseink hittek a Nagyasszonyban.

Az első részben már felmerült a kinyilatkoztatás kérdése a hagyományos vallásokkal kapcsolatban, és mint láttuk, a Katekizmus is nyitva hagyja a különböző, bibliai kinyilatkoztatáson kívüli kinyilatkoztatás kérdését. Dulles Bíboros szerint ez egy még megoldásra váró teológiai kérdés. Ahogy a történelmi tudományok egyre több adattal szolgálnak az emberiség múltját illetően, egyáltalán nincs kizárva, hogy új tényeket fedezzünk fel a múlttal kapcsolatban, ami hitünk mélyebb megértésére szolgálhat. Ismét a Katekizmusra kell hivatkozni, amely szerint „A Szentlélek segítségével

az Egyház életében növekedhet a hitletétemény dolgainak és szavainak megértése.”[31]

A néphagyomány fontosságát magyar viszonylatban maga IV Jenő pápa elismerte 1444-ben írt bullájában, amelyben támogatását ígerte a Csíksomlyói Szűz Máriáról nevezett templom építéséhez, mert „ott a híveknek nagy sokasága szokott összejönni ájtatosságnak okából és naponta nem szűnik meg oda összefolyni”.[32]

Most pedig vizsgáljuk meg, hogy az ősmagyar vallásból és a buzgó Nagyasszonytiszteletből mennyi maradt meg a 20. század végére. Lukács Atya 173-ban került Kostelekre, az „isten hátmögötti” kis erdélyi faluba. Egyszer a konyhában a kést kereste, és kérdésére a harangozó serdülő leánykája kissé élesen válaszolta, „Tudja a Babba Mária!” Ezt analizálva jutott el Lukács Atya oda, hogy „különböző körülmények összjátékának eredményeként ez a nép oly hamvasan megőrizte népi hagyományait, hogy bátran mondhatom, nincs is más ilyen település a Kárpát-medencében. Különösen, ami a hit- és a hiedelemvilágát illeti, valóságos televénytalaja az archaikus tradícióknak.”[33]

További kutatásai a szumirokhoz[34] vezette Lukács Atyát. Felfedezte, hogy a mezopotámiai UR városában a Nap-istent tisztelték, míg Kis városban Babbát, azaz a Hold-istent. Ez a felfedezés újabb gondolatáramlást indított, és a végső felfedezés adta a könyv címét: Csíksomlyó titka!

A szumir hold-istennő, a Babba ősi kultikus helye volt Csíksomlyó.[35] Ahogy a Babbát megkeresztelték és Babba Mária, azaz Szűz Mária lett belőle, úgy Csíksomlyót is „a kereszténység megkeresztelte és lett belőle Mária kegyhely”.[36] Íme, a szóhagyomány több ezer éven át fenntartott egy ősi vallási fogalmat a 20. századig! Tehát az első részben ismertetett nyugati hagyományos-vallás tanulmányok mellett előkelő helyet kellene, hogy elfoglaljon Lukács Atya detektív munkája és óriási felfedezése.

Lukács Atya megjegyzi, hogy más szerzők e témával foglalkozó írásait tudatosan elkerüli, mert ő eredeti források alapján akarta megfejtetni Csíksomlyó titkát, azonban miután megfejtette a titkot, akadt kezébe néhány olyan mű, amely megerősítette meglátását, így pl. a helynevek tanúsága érdekes volt.

Esztergomot, a magyar primások városát, Istárról, a Hajnalsillagról nevezték el, és a Hajnalsillag a Babba egyik szimbóluma volt. Ugyanakkor Mária a Lorettói Litániában is Hajnali Szécsillag. A Bibliai Lexikon pedig kifejezetten azonosítja a Jer. 7:18 és 44::17, 18, 19-ben szereplő Mennyei Királynőjét mint Istárt. Hogy kerül Istár kapcsolatba az ősi magyar várossal?

Itt meg Badiny segít ki. Valaki felhívta Lukács Atya figyelmét Badiny Esztergommal foglalkozó munkájára és a Badiny által feldolgozott ékírásos adatok szerint „ennek az égkirálynőnek tisztelete a Duna-medencében már a Kr. előtti 5000. évben megvolt, miképpen azt a Körös-kultúra népéről megállapította Wooley és Hawkes. Maga az Ister név is őt jelenti Istár után. Ister-Gam pedig az Ister folyó hajlatát jelenti. Sumirul GAM: gamó, kamó, vagyis minden, ami görbe!”[37]

A szumir-magyar viszony egyébként érdekes átalakuláson megy keresztül. Eredetileg a nyelvi hasonlóságok miatt feltételezték, hogy a magyarok valamilyen úton-módon a szinte nyom nélkül eltűnt szumirok utódai. Azonban a Kárpát-medencei szumir kultúra az ásatási és képírási bizonyítékok szerint időben megelőzte a mezopotámiai szumir leleteket. Így az a szinte lehetetlennek tűnő helyzet állt elő, hogy a szumirok a Kárpát-medencéből vitték az ádami kinyilatkoztatást Mezopotámiába, a két folyó, a Tigris és az Eufrátesz közé, ahol a történészek szerint valamikor a Paradicsom létezett. Ha ez így van, akkor a zsidó műveltség is a szumiron keresztül[38] a Kárpát-medencei Körös-műveltségből származik. Ezen ősműveltséget nemzetközi vonalon Vincsaműveltség név alatt ismerik, amelynek a Körös-műveltség is része.

Az ásatások és írott emlékeken kívül fontos tanúbizonytságot adnak a helységnevek, mint például Esztergom, és maga a nyelv is. Azonban ez már a nyelvészek feladata, amivel foglalkozni sem felkészültségem, sem időm nincs.

Így befejezésül még egy érdekes kérdésfelvetést kell megvizsgáljunk a magyarság hivatásával kapcsolatban. Kovács Atya könyvében felveti a kérdést a zsidóság illetve Izrael üdvtörténeti szerepével kapcsolatban: „Szabad-e nekünk ilyen üdvtörténeti párhuzamot vonnunk?”

„Amikor itt és főntebb is üdvtörténeti párhuzamra utaltam, természetesen nem azt akarom állítani, hogy a magyar nép az üdvösség történetében ugyanolyan fontos szerepet kapott Istentől, mint a zsidóság. Azt azonban állítom, hogy Istentől nem idegen gondolat kiemelni a közösségből valakit vagy valakiket. Ezt Ő teljesen szabadon teszi, senkinek sincs joga számon kérni tőle, miért tette. „Jákobot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem” – idézi Szent Pál Malakiás prófétát. (Róm 9,13. – Mal 1, 2-3).”

Tehát a magyar küldetés megvizsgálása nem az Ószövetség és a zsidóság kárára történik, hanem azt kiegészítheti, amennyiben, mint az több magán-kinyilatkoztatás, többek közt Gobbi Atyának adott üzenet is sejteti, és Szent Koronánk misztériumával lehet kapcsolatban, a második eljövételre vonatkozhat. Ha ez így van, akkor a fontosság kérdése nem jön fel, mert a kettő párhuzamos, nem kizárja, hanem kiegészíti egymást. Persze ezt így kijelenteni kitesz bennünket a vádnak, hogy túlzott nacionalisták vagyunk.

Ezért fordítsuk meg a kérdést. Ha a tények ebbe az irányba mutatnak, szabad-e nekünk, rosszul értelmezett álszerénységből, figyelmen kívül hagyni, esetleg megtagadni a szerepet, amit Isten, a Magyarok Istene ránk bízott?

Befejezésül és összegezésül, nézzük meg melyik a két hídfő, amelyek közt lehetséges hidat építeni, és mi az ál-hídfő, amellyel nem lehet „egy gyékényen árujni”?

A kereszténység, azon belül a katolikus egyház az egyik hídfő, a másik az ősmagyar vallás, amelyet lehet „hagyományos vallásnak”, vagy „krisztusváró” kultúrának, vagy „protó-kereszténységnek” nevezni. Másrészt nem lehet egy gyékényen árujni a pogány, vagy materialista-pozitívista és a különböző, ősmagyar vallásunktól idegen izmusokkal, eretnkségekkel és más vallási konstrukciókkal, amit egyesek, mint magyar ősvallást próbálnak feltüntetni.

Egy másik hasonlatot használva, a vonalat nem a kereszténység és az ősmagyar vallás közt kell meghúzni, hanem az ősmagyar vallás és az idegen befolyások és hatások alatt kialakult mozgalmak közt.

U. i. Helyszűke miatt nincs lehetőség bővebben kifejteni, de a nálunk honos sámán illetve táltos rendszer valamint a pap-király dinasztia, mint az Árpád-házi királyainkról egyesek vallják[39] ismeretlen a hagyományos vallásokkal foglalkozó irodalomban, így szükség lenne ezt az úrt kitölteni magyar etnológusoknak és teológusoknak. Azonkívül szükség lenne a pap-királyok és a bibliai Melkizedek közti viszonyt tárgyilagosan megvizsgálni. Zakar András itt is úttörő munkát végzett Melkizedek c. dolgozatában.

IRODALOMJEGYZÉK, FORRÁSOK

Badiny Jós Ferenc: Az esztergomi ISTER-GAMI orosz-lánok titka, 1996.

Bozsóky Pál Gerő OFM: A magyarok útja a pogányságból a kereszténységig.
<http://www.agape.hu/hu/kiadvanyok/multunk.shtml>

Daczó Árpád (Lukács Atya), Csíksomlyó titka, Csíkszereda, 2001

Don Gobbi Atya látomásai

Dulles, Card. Avery, SJ, Revelation and the Religions,
<http://www.uniwersalistfriends.org/dulles.html>

Heti Világgazdaság, ÚJPOGÁNY VALLÁSOK MAGYARORSZÁGON;

Ipolyi Arnold, Magyar Mythologia, 1854, újra nyomva 1978.

Kassai Kódex, Magyarországi Sámánpercek Jegyzőkönyve,
<http://www.dobogommt.hu/dobogo/irasok.php?id=20050101092841&nev=Egyeb>

Kiszely István, Őseink egyisten hitéről (Nemzeti Hírháló, 2008. jan.5.)

Kósa László, A MAGYAR NÉPRAJZ TUDOMÁNYTÖRTÉNETE, III. fejezet: A romantika kora (1817-1872), „Az ősvalláskutatás” **Kempelen Farkas Felsőoktatási Digitális Tankönyvtár**
<http://www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b53/ch03s03.html>.

Kovács L. P. Bánk: Magyarok Nagyasszonya; Letölthető: <http://penta.hcbc.hu/pppek/k414.htm>.

Kramer, Samuel Noah, *The Sumerians*; University of Chicago, 1963.

Niebuhr, Reinhold, *The Nature and Destiny of Man, A Christian Interpretation*, Dr. Niebuhr's Gifford Lectures in One Volume, New York, 1949.

Pontifical Council for Interreligious Dialogue, „Pastoral attention to traditional Religions.”

Rooney, David, *The First Religion of Mankind*,
<http://www.ewtn.com/library/humanity/fr93206.txt>.

Schmidt Wilhelm, *The Origin of the Concept of God*, 1955.

Vatikán II Zsinat, *Dei Verbum, Nostra Aetate, Sacrosanctum Concilium*

Wass Albert, *Hagyaték*, 1985.

Zakar András Dr., Ft, *Sumér hitvilág és a Biblia*, 1972, *Melkizedek*, 1982; kéziratos tanulmány.

Zimmerman, Anthony STD, *The Primeval Revelation in Myths and in Genesis*.
http://www.lifeissues.net/writers/zim/ae/ae_03religionadamevel.html,

THE PRIMEVAL REVELATION AND ITS RELEVANCE TODAY
<http://www.catholicsocialscientists.org>.

[1] Idő és helyszűke miatt, vitaindítás céljával, csak főbb vonalakban, vázolom a témát. A megadott forrásmunkák alapján az érdeklődők tovább vizsgálhatják a részleteket. Remélhetőleg akad magyar teológus, aki ennek alapján feldolgozza és a nemzetközi vallástörténészek számára is elérhetővé teszi a magyar ősvallásban található Ige magvait.

[2] "Szűzanyánk szól...", kéziratos, "különálló, válogatott üzenetek – Don Stefano Gobbi által kapott üzenet, amit Keller Illés OCD nem adott nyomtatásba, hanem csak gépelve hozta be Magyarországra. Itt csak annyiban foglalkozunk a látomásokban kapott üzenetekkel, amennyiben azok a magyarság küldetésével foglalkoznak.

[3] Imaév meghirdetése a nemzet lelki megújulásáért, 2006. jan. 1.

[4] ÚJPOGÁNY VALLÁSOK MAGYARORSZÁGON; Mi van a rovásukon? HVG 2003/39 09. 27. 97-99.

[5] Anthony Zimmerman, STD *The Primeval Revelation in Myths and in Genesis, a Dynamic Subject Much Neglected by Theologians*
<http://catholicmind.com>. Zimmerman a témát bővebben tárgyalja
http://www.lifeissues.net/writers/zim/ae/ae_03religionadamevel.html, THE PRIMEVAL REVELATION AND ITS RELEVANCE TODAY,
<http://www.catholicsocialscientists.org>, THE PRIMEVAL REVELATION AND ITS RELEVANCE TODAY

(Az ős-kinyilatkoztatás és annak mai megnyilatkozása).

[6] Wilhelm Schmidt, *Urssrunn Der Gottesidee* (The Origin of the Concept of God, Az istenfogalom eredete) 1955. Schmidt munkájára hivatkozik a protestáns James L. Graham is: "Genesis and the Religion of Primitive Man." Lásd:

<http://www.xenos.org/ministries/crossroads/OnlineJournal/issue5/genesis.htm>

[7] *The First Religion of Mankind*, David Rooney, <http://www.ewtn.com/library/humanity/fr93206.txt>.

[8] Lásd *Revelation and the Religions*, Avery Dulles S. J., <http://www.universalistfriends.org/dulles.html>

[9] DEI VERBUM, A II. Vatikáni Zsinat DEI VERBUM kezdetű dogmatikus konstitúciója az isteni kinyilatkoztatásról, #3.

[10] 54 "Isten, aki az Ige által teremt és tart fönn mindent, a teremtett dolgokban állandóan tanúskodik az embereknek önmagáról, és ezenfelül, mivel meg akarja nyitni a természetfölötti üdvösség útját, az őszülőknek kezdettől fogva kinyilvánította önmagát." [Dei Verbum, #3] Ragyogó kegyelembe és igazságba öltöztetve, önmagával bensőséges közösségre hívta meg őket. 55 E kinyilatkoztatást őszüleink bűne nem szakította meg. Isten ugyanis "bűnbeesésük után a megváltás ígéréssel az üdvösség reményét öntötte beléjük, és szüntelenül gondját viselte (én kiemelésem) az emberiségnek, hogy mindazoknak örök életet adjon, akik állhatatosan kitartanak a jóban és keresik az üdvösséget". [u.o.] Amikor az ember "engedetlenségében barátságodat elveszítette, nem hagyta őt a halál hatalmában. Újra meg újra szövetséget ajánlottál az embereknek". [A Szent Mise IV. kánonjából]

[11] A II. Vatikáni Zsinat NOSTRA AETATE kezdetű nyilatkozata az Egyház és a nem keresztény vallások kapcsolatáról. Én kiemelésem.

[12] Dr. Ft. Zakar András, SZUMÉR HITVILÁG ÉS A BIBLIA, 10-11 o.

[13] PONTIFICAL COUNCIL FOR INTERRELIGIOUS DIALOGUE, PASTORAL ATTENTION TO TRADITIONAL RELIGIONS; letter of the Pontifical Council for Interreligious Dialogue to the Presidents of Episcopal Conferences in Asia, the Americas and Oceania, 21 November, 1993, Francis Card. Arinze, President

[14] Ez persze nem vezethet vallási szinkretizmusra, azaz a vallási tanok egybeolvasztására.

[15] Sacrosanctum Concilium kezdetű konstitúció a szent liturgiáról #37.

[16] 2005 jan. 12-15. Lásd VATICAN CITY, Jan. 25, 2005 (Zenit.org).

[17] Szociológusok is ismernek hasonló megkülönböztetést. Ferdinand Tönnies német szociológus a hagyományos társadalmat "Gemeinschaft," "közösségi" formának hívja, míg a modern társadalmat "Gesellschaft," társulási formának nevezi. A francia Emil Durkheim az előzőnél a szerves kapcsolatokat hangsúlyozza, míg az utóbbinál mechanikus kapcsolatok kapcsolják össze az egyéneket.

[18] Magyarországi sámánpercek jegyzőkönyvei a Kassai Kódexben, lásd:

<http://www.dobogommt.hu/dobogo/irasok.php?id=20050101092841&nev=Egyeb>

[19] Pallas - Akadémiai Könyvkiadó, Csíkszereda, 2001. Az interneten is elérhető Lukács Atya egy korábbi tanulmánya, amely jól bemutatja a munkájában felhasznált módszereket: DACZÓ ÁRPÁD: A GYIMESI BABBA MÁRIA; Megjelent: Népismereti Dolgozatok 1980. Kriterion, Bukarest, 1980. 231-239. old. <http://bucsujaras.hu/tanulmany/daczo/babba.htm>

[20] Kiszely István, *Őseink egyistenhitéről - Magyarul vagyunk keresztények*, (Nemzeti Hírháló, 2008. jan.5.)

[21] Évekkel ezelőtt olvastam a "proto-keresztény" kifejezést ilyen értelemben, de sajnós, nem áll rendelkezésemre a forrás.

[22] Kiszely

[23] A következő idézetek, beleértve Ipolyit is, innen vannak.

[24] Föt. Ipolyi Arnold, *Magyar Mythologia*, 1854, újra nyomva 1978.

[25] Kovács L. P. Bánk: *Magyarok Nagyasszonya; Letölthető* <http://penta.hcbc.hu/pppek/k414.htm>. Az itt következő idézetek Kovács könyvéből valók.

[26] A "zsidó-keresztény", kifejezés eredetileg a judeó-keresztény értékrendet és a Tíz Parancsolaton alapuló erkölcsrendszert jelentette, és csak a XX században lett – sokak által megkérdőjelezve – átértelmezve és a hit és vallási rendre alkalmazva. Ezért anakronizmus Szent István korára alkalmazni. Akkoriban a „keresztény” kifejezést használták.

[27] Lukács Atya könyve bibliográfiája szerint nem ismerte sem Ipolyi püspök, sem két rendtársa, Kovács Bánk és Bozsóky Pál munkáit.

[28] Bozsóky Pál Gerő OFM: *A magyarok útja a pogányságból a kereszténységig*; Kovács szerint ebben a kötetben minden, a magyarok ősvallásával kapcsolatos elmélet megtalálható, a tárgyi források bőséges is-

metetésével, szakszerűen feldolgozva.

<http://www.agape.hu/hu/kiadvanyok/multunk.shtml>

[29] Katekizmus: 37 Mindazonáltal az ember a történelmi körülmények között, melyekben él, sok nehézségbe ütközik Isten pusztán értelmi világozással való megismerésében: "Igaz, hogy az emberi értelem önmagában képes a saját erejéből, természetes fényénél biztos és igaz ismeretet alkotni egy személyes Istenről, aki gondviselésével őrzi és irányítja a világot; ugyanígy egy természeti törvényről, melyet a Teremtő oltott a lelkünkbe. Mégis számos tényező akadályozza, hogy értelmünk e természetes képességét hatékonyan és gyümölcsözően használjuk. Amik ugyanis Istenre s az Isten és az ember közötti kapcsolatra vonatkoznak, olyan igazságok, melyek teljesen meghaladják az érzékelhető dolgok rendjét; ha pedig az életre alkalmazni és érvényesíteni akarjuk őket, önmegtartózkodást és lemondást követelnek. Az emberi értelem azonban – mind az érzékek és a képzelet működése, mind az átterjedő bűnből fakadó bűnös vágyak miatt – ezen igazságok megismerésekor nehézségekbe ütközik. Így történik meg, hogy az emberek e témakörökben szívesen meggyőzik magukat arról, hogy hamis vagy legalábbis kétséges az, amiről nem akarják, hogy igaz legyen."

[13]

38 Emiatt az ember rászorul arra, hogy Isten Kinyilatkoztatása megvilágosítsa nemcsak azokban a dolgokban, melyek meghaladják értelmét, hanem azért is, "hogy azokat a dolgokat, melyek vallás és erkölcs kérdésében az értelem számára ugyan nem hozzáférhetetlenek, az emberi nem jelen állapotában is mindenki akadálytalanul, határozott bizonyossággal, minden tévedés nélkül megismerhesse".

[30] Katekizmus: 54 "Isten, aki az Ige által teremt és tart fenn mindent, a teremtett dolgokban állandóan tanúskodik az embereknek önmagáról, és ezenfelül, mivel meg akarja nyitni a természetfölötti üdvösség útját, az ősszülőknek kezdettől fogva kinyilvánította önmagát." 68 Isten szeretetből nyilatkoztatta ki és ajánlotta önmagát az embernek. Így végleges és bősz válasza ad azokra a kérdésekre, melyeket az ember élete értelmével és végével kapcsolatban föltesz magának.

[31] #94.

[32] Csíksomlyó titka, 25 o.

[33] U. o. 58-59 o

[34] A szumir szónak több irata van: a Magyar Értelmező Kéziszótár sumért ír, azonban Lukács atya a könnyebben kimondható szumirt használja, de a szumér is használatos.

[35] Ennek a valószínűségét érdekes régészeti adatok támogatják: Mezopotámiában tudvalevőleg nincs aranybánya, és tudósok megállapították, hogy a szumir aranytárgyak Erdélyben bányászott aranyból készültek.

[36] U. o. 79 o.

[37] U. o., 184, idézi Badiny Jós Ferenc, Az esztergomi ISTER-GAMI oroszlanok titka, 1996, 65 o.

[38] Professzor Samuel Noah Kramer az ékírás, s a sumer irodalom elismert tudósa, a Pennsylvania egyetem ékírásos táblagyűjteményeinek gondnoka, valamint az assziológia tanára, felsorol a Biblia és a sumer irodalom közötti néhány párhuzamot, melyek a sumer eredet kétségtelen jeleit hordozzák (The Sumerians; University of Chicago, 1963). Lásd ugyancsak Zakar, Melkizedek, 2. o.

[39] Lukács Atya is említi a "táltos-király" dinasztiát és megnevezi Szent Lászlót, I. 10-11. o. Azonkívül érdekes kérdés, hogy II Szilveszter Pápa az apostoli királyság cím adományozásával nem István pap-király hivatását ismerte-e el.

Misekönyv fametszete Magyarország patrónája Szűz Mária, Szent István, Szent Imre és Szent László alakjával.

Szent István és kora. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban. Kiállítási mappa számozás nélküli melléklete.

Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 1988. Missale secundum episcopatus Zagrabiensis ecclesiae (Velence, 1511) nyomán. (Internet)